

AANTALLEN COFFEESHOPS
EN GEMEENTELIJK BELEID
1999-2011

Coffeeshops in Nederland 2011

B. Bieleman

R. Nijkamp

T. Bak

**AANTALLEN COFFEESHOPS EN
GEMEENTELIJK BELEID 1999-2011**

COFFEESHOPS IN NEDERLAND 2011

Juni 2012

INTRAVAL
Groningen-Rotterdam

COLOFON

© WODC, ministerie van Veiligheid en Justitie, Den Haag.
Auteursrechten voorbehouden

Postadres INTRAVAL:
Postbus 1781
9701 BT Groningen
E-mail info@intraval.nl

www.intraval.nl

Kantoor Groningen:
St. Jansstraat 2C
Telefoon 050 - 313 40 52
Fax 050 - 312 75 26

Kantoor Rotterdam:
Goudsesingel 68
Telefoon 010 - 425 92 12
Fax 010 - 476 83 76

Juni 2012

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Tekst:	B. Bieleman, R. Nijkamp, T. Bak
Opmaak:	M. Haaijer
Omslag:	E. Cusiel
Druk:	Copy-Copy
Opdrachtgever:	WODC, ministerie van Veiligheid en Justitie

ISBN: 97 89088 74 132 6

VOORWOORD

Om een actueel beeld te krijgen van het aantal coffeeshops in Nederland en het gemeentelijk beleid heeft het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL opdracht gegeven een onderzoek uit te voeren naar het lokale coffeeshopbeleid. Dit rapport is het resultaat van de tiende meting van de monitor van het aantal coffeeshops en het gemeentelijk beleid. Evenals in voorgaande metingen zijn eind 2011 ambtenaren van alle Nederlandse gemeenten ondervraagd.

De meting is uitgevoerd door Rick Nijkamp en Tom Bak onder leiding van Bert Bieleman. Elise van den Berg, Myrthe Brekhoff en Judith Reimer hebben meegewerkt aan de telefonische enquêtes.

Vanaf deze plaats willen wij de leden van de begeleidingscommissie onder voorzitterschap van prof. dr. A.C.M. Spapens (Universiteit Tilburg) bedanken voor de enthousiaste en deskundige wijze waarop zij het onderzoek hebben begeleid. De commissie bestond verder uit: mw. dr. M.M.J. van Ooyen-Houben (WODC); mw. drs. F. van de Plas (Ministerie van Veiligheid en Justitie); en mw. drs. C.H. Wilschut (gemeente Amsterdam). Daarnaast gaat onze dank uit naar de gemeente-ambtenaren. Zonder hen was dit onderzoek niet mogelijk geweest.

Namens INTRAVAL,

Bert Bieleman
Rick Nijkamp

Groningen-Rotterdam
Juni 2012

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Samenvatting	I
Summary	V
Hoofdstuk 1 Inleiding	1
1.1 Landelijk coffeeshopbeleid	1
1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen	9
1.3 Onderzoeksopzet	11
1.4 Indeling rapport	14
Hoofdstuk 2 Aantal coffeeshops	17
2.1 Totaal aantal coffeeshops	17
2.2 Coffeeshops naar inwoneraantal	20
Hoofdstuk 3 Gemeentelijk beleid	25
3.1 Beleidsvormen	25
3.2 Gevoerde beleid	27
3.3 Aanwezigheid coffeeshops en beleidsvorm	29
3.4 Overig lokaal cannabisbeleid	29

	Pagina	
Hoofdstuk 4	Handhavingsbeleid	35
4.1	Definiëring AHOJ-G criteria	35
4.2	Additionele beleidscriteria	37
4.3	Handhavingswijze in beleid	41
4.4	Sanctiebeleid en overtredingen	43
4.5	Ervaringen, knelpunten en toekomstplannen	49
Hoofdstuk 5	Conclusies	53
5.1	Aantal coffeeshops en gemeentelijk beleid	53
5.2	Handhavingsbeleid	55
5.3	Sanctiebeleid en sanctionering	57
5.4	Ervaringen en toekomstplannen	58
	Geraadpleegde literatuur	61
Bijlage	Overzicht gemeenten	67

SAMENVATTING

In dit rapport wordt verslag gedaan van de tiende meting van de monitor over het aantal officieel gedoogde verkooppunten van softdrugs (coffeeshops) en het gemeentelijk coffeeshopbeleid in Nederland. In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie worden sinds 1999 de ontwikkelingen rond coffeeshops nauwgezet gevolgd met behulp van deze monitor. Het tellen van het aantal coffeeshops en het inventariseren van het gemeentelijk beleid is op vergelijkbare wijze uitgevoerd als in 1999 – 2007 (Bieleman e.a. 2008). Voor deze tiende meting zijn eind 2011, begin 2012 de ambtenaren van alle 418 Nederlandse gemeenten ondervraagd. De respons bedraagt 100 procent.

De monitor kent drie onderwerpen: aantal coffeeshops en gemeentelijk beleid; handhavingsbeleid; en sanctiebeleid. Daarnaast wordt kort ingegaan op de ervaringen en toekomstplannen van de gemeenten.

Aantal coffeeshops en gemeentelijk beleid

Eind 2011 zijn er in Nederland in totaal 651 coffeeshops gevestigd in 104 gemeenten. Daarmee heeft de gestage lichte daling van het aantal coffeeshops de afgelopen jaren zich doorgezet. Het aantal coffeeshops is eind 2011 met 2,3% verminderd ten opzichte van eind 2009 toen er in totaal 666 coffeeshops waren. Coffeeshops zijn onder meer definitief gesloten, omdat de gedoogbeschikking is ingetrokken op basis van een negatief BIBOB-advies¹, de eigenaar niet in staat was om

¹ Gemeenten kunnen onder andere in hun uitvoering van het coffeeshopbeleid gebruik maken van de Wet Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur (Wet BIBOB). Met deze Wet is het voor gemeenten mogelijk een aanvraag voor (een verlenging van) een vergunning of subsidie te weigeren wanneer het vaststaat dat door de aanvrager strafbare feiten zijn gepleegd of wanneer een redelijk vermoeden bestaat dat deze zullen worden gepleegd.

een verklaring omtrent goed gedrag te laten zien of omdat één of meer AHOJ-G criteria² zijn overtreden.

Concentraties van coffeeshops bevinden zich, evenals in voorgaande metingen, voornamelijk in de Randstad en in de middelgrote steden in de provincie. De gemiddelde verhouding tussen het aantal coffeeshops en het aantal inwoners in een gemeente ligt eind 2011 op 1 coffeeshop per 31.413 inwoners.

Beleidsvormen

Twee derde van de Nederlandse gemeenten voert in 2011 een nulbeleid, terwijl een kwart een maximumbeleid hanteert. Daarnaast zegt minder dan een tiende van de gemeenten geen formeel beleid te hebben. Deze situatie is grotendeels vergelijkbaar met die in 2007.

Het aantal gemeenten waar meer of minder coffeeshops zijn dan officieel worden toegelaten ligt in 2011 op 19 gemeenten en is hiermee gedaald ten opzichte van 2007.

Handhavingsbeleid

Het overgrote deel van de gemeenten (97% in 2011) geeft bij de definiëring van de AHOJ-G criteria aan dat deze expliciet is afgestemd op de richtlijnen van het College van procureurs-generaal³, terwijl in enkele gemeenten sommige criteria strenger zijn geformuleerd.

² Het is in Nederland wettelijk niet toegestaan om softdrugs te produceren of te verhandelen. Het Openbaar Ministerie (OM) heeft echter landelijke richtlijnen (de AHOJ-G criteria) opgesteld over de wijze waarop de wet dient te worden gehandhaafd. Als door coffeeshops aan deze criteria wordt voldaan, dan ziet het OM af van vervolging voor wat betreft de verkoop van softdrugs in de coffeeshops.

³ De landelijke definities van de AHOJ-G criteria zijn als volgt: geen Affichering; geen Harddrugs; geen Overlast; geen verkoop aan Jeugdigen (leeftijdsgrens van 18 jaar); en geen verkoop van Grote hoeveelheden per transactie (maximaal 5 gram per klant). Daarnaast mag geen alcohol en maximaal 500 gram softdrugs aanwezig zijn in de inrichting (Maximale handelsvoorraad). Aan de bestaande AHOJG-criteria zijn per 1 januari 2012 het Besloten-clubcriterium (B-criterium) en het Ingezetenen criterium (I-criterium) toegevoegd.

Van de 104 gemeenten met coffeeshops hanteren 86 (83%) in 2011 een afstands- of nabijheidscriterium ten opzichte van scholen. De meeste (69) gemeenten geven in 2011 aan dat ze uitgaan van een afstand van 250 meter of minder dan 250 meter. Als per 1 januari 2014 in Nederland een beleid wordt gevoerd waarbij bestaande coffeeshops niet binnen een loopafstand van 350 meter van een school (voor voortgezet of beroepsonderwijs) mogen zijn gelegen, dan dienen in ten minste 26 gemeenten in totaal 164 coffeeshops te worden verplaatst of gesloten. Daarnaast zijn er in 2011 meer gemeenten die overige vestigingscriteria en additionele criteria hanteren dan in 2007.

Verder is artikel 13b van de Opiumwet in 2011 in 47 gemeenten toegepast voor het sluiten van panden waaruit softdrugs werden verkocht.⁴ Het aantal toepassingen ligt hoger dan in 2007. Daarentegen is in 2011 geen gebruik gemaakt van artikel 174a van de Gemeentewet. Sinds de wijziging van artikel 13b van de Opiumwet medio 2007 wordt artikel 174a van de Gemeentewet niet meer gebruikt voor de sluiting van drugspanden.

Sanctiebeleid

In 93 gemeenten met coffeeshops (90%) zijn de bestuursrechtelijke sancties voor het overtreden van de AHOJ-G criteria formeel vastgelegd in het coffeeshopbeleid. In een groot deel (71%) van de gemeenten met coffeeshops zijn volgens de ambtenaren in 2011 geen overtredingen van de afzonderlijke criteria vastgesteld. De vastgestelde overtredingen in de 30 overige gemeenten met coffeeshops hebben vooral betrekking op het Jeugd criterium (11 gemeenten) en op de Maximale handelsvoorraad (13 gemeenten). In totaal zijn volgens de ambtenaren in 2011 51 overtredingen van de AHOJ-G criteria geconstateerd. Dit zijn er 37 minder dan in 2007.

Sluitingen

Overtredingen van het G-criterium, het J-criterium en de Maximale handelsvoorraad hebben in 12 gemeenten voor 15 coffeeshops geleid tot sluiting voor bepaalde tijd, bijvoorbeeld

⁴ Het gaat hierbij niet om coffeeshops, maar om niet-gedoogde panden waar vanuit softdrugs werden verkocht.

vier weken of zes maanden. In negen gemeenten zijn 15 coffeeshops gesloten voor onbepaalde tijd.

Ervaringen en toekomstplannen

De ervaringen met het coffeeshopbeleid zijn evenals in 2007 overwegend positief. Van de gemeenten met coffeeshops geeft 63% aan geen knelpunten te hebben bij het (handhaven van het) gemeentelijk coffeeshopbeleid, terwijl dit in 2007 op 71% lag. Een tekort aan bevoegd personeel (8), de toepassing van BIBOB (6), de aanpak van niet gedoogde verkoop van cannabis (5), de overlast van softdrugstoerisme uit het buitenland (4) en de aanpak van softdrugsgebruik in openbare ruimten (2) worden in 2011 onder meer door ambtenaren genoemd als knelpunten.

Sinds 1 januari 2012 is het Besloten-clubcriterium en het Ingezetenen criterium ingevoerd. Daarnaast zeggen 36 van de 104 gemeenten met coffeeshops (35%) de komende twee jaar een andere beleidswijziging door te willen voeren. Hiervan geven 11 aan het (regionaal) beleid te zullen aanscherpen en actualiseren.

SUMMARY

This study provides insight into the tenth measurement of the monitor on the numbers of officially tolerated sales points of soft drugs (coffee shops) and the municipal coffee shop policy in the Netherlands in 2011. With this monitor the developments are being followed since 1999. The monitor is carried out by bureau INTRAVAL in commission of the Research and Documentation Centre (WODC) of the Dutch Ministry of Security and Justice. In order to create a valid comparison, the number of coffee shops was counted and the municipal policy assessed in a similar way as in 1999-2007 (Bieleman et al 2008). At the end of 2011 and at the beginning of 2012 civil servants in all of the then existing 418 municipalities were given a questionnaire on the official, written, coffee shop policy. The response is 100%.

This monitor focuses on three topics: the number of coffee shops and the policy carried out by the municipalities; enforcement policy; and sanction policy. Attention is also paid to the experiences and the future plans of the municipalities.

Number of coffee shops and municipal policy

At the end of 2011 there are 651 coffee shops in 104 municipalities in the Netherlands. This means that the slight decrease of the number of coffee shops has continued. The number of coffee shops is at the end of 2011 decreased with 2,3% compared to 2009 when there were 666 coffee shops. The coffee shops have had to close, because: the licence had been withdrawn based on a negative Bibob-advice¹; the owner could not give a

¹ Municipalities can in their local coffee shop policy make use of the Public Administration Probity Screening Act (Wet Bibob). This Act gives local authorities the power to screen certain new applications for permits, operating licenses, tenders or subsidies, in order to prevent them from unwittingly facilitating organized crime. Dutch administrative authorities may refuse permits if they have serious doubts about the integrity of the applicant.

certificate of good conduct; one or more AHOJ-G criteria² have been broken.

As in previous years concentrations of coffee shops are mainly found in the western part of The Netherlands (the so-called Randstad) and in the medium-sized cities in the provinces. The number of coffee shops compared to the number of inhabitants of a municipality is overall 1 coffee shop per 31.413 inhabitants.

Types of policy

In 2011, almost two-thirds of all of the municipalities had a zero policy, one quarter had a maximum policy, while in less than ten percent of the municipalities no policy had been formulated. The situation in 2011 is largely comparable to that of 2007. The number of municipalities with more or less coffee shops than officially are allowed is in 2011 19. This is a decrease compared to 2007.

Enforcement policy

The majority of the municipalities (97% in 2011) indicated that concerning the AHOJ-G criteria they explicitly followed the guidelines of the Board of Attorneys-General and did not make any additions or deviations.³ Some municipalities have sharpened the AHOJ-G criteria.

Of the 104 municipalities that have coffee shops, 86 municipalities (83%) had a distance or proximity criterium to schools in 2011. Most of these municipalities (69) indicated that they apply a (minimum) distance of 250 metres. From 1 January 2014 the minimum distance of a coffee shop to a school for

² In The Netherlands is by law the production and trade in cannabis not allowed, but the Public Prosecutor has drawn up rules (the so-called AHOJ-G criteria) in which way the law must be preserved. When coffee shops follow these criteria, the Public Prosecutor will decide not to prosecute them for selling cannabis in the coffee shops.

³ The AHOJG criteria stand for: no advertising, no sale of hard drugs, not causing public nuisance, not selling to persons under the age of 18 and not selling more than 5 grams per transaction. Coffee shops are also not allowed to sell alcohol or to have a stock of 500 grams of cannabis or more. In January 2012 the closed club criterion and the resident criterion have been added to the existing criteria for exploitation.

secondary education must be 350 metres. This plan will affect at least 164 coffee shops in 26 municipalities. These coffee shops have to be relocated or closed. Moreover, in 2011 more municipalities have other criteria for the establishment of coffee shops and additional criteria.

Article 13b of the Opium Act (Damocles) was enforced in 2011 by 47 municipalities for closing premises from which cannabis was sold.⁴ This is more often than in 2007. In 2011, on the contrary, is made no use of Article 174a of the Municipality Act. Since the change of Article 13b of the Opium Act in 2007 Article 174a of the Municipality Act has not been used anymore for closing drugs premises.

Sanction policy

In 93 municipalities with coffee shops (90%), the administrative sanctions for the violation of the AHOJ-G criteria are (officially) defined in the coffee shop policy. According to civil servants, no violations of the criteria were recorded in 2011 in most (71%) of the municipalities with coffee shops. The violations that were recorded in 2011 relate mainly to the Youth criterion (11 municipalities) and to the Maximum sales stock (13 municipalities). According to the civil servants, a total of 51 violations of the AHOJ-G criteria were identified in 2011, 37 less than in 2007.

Closures

Violations of the criterion of not selling more than 5 grams per transaction, the Youth criterion en the Maximum sales stock have led to a closure for specific time (e.g. four weeks or six months) of 15 coffee shops in 12 municipalities. In nine municipalities 15 coffeeshops have been closed for indefinite period of time.

Experiences and future plans

The experiences with the coffee shop policy are, like in 2007, predominantly positive. Of the municipalities that do have coffee shops 63% indicated that they have had no problems or have had good experiences with the policy and those involved, while this percentage was 71 in 2007. These civil servants indicated that

⁴ These are not coffee shops, but not-allowed points of sale of cannabis.

they do not have sufficient means, specified in particular the lack of enforcement capacity (8). The civil servants also mention as a bottleneck in 2011: the use of Bibob (6); the approach of the not-allowed selling points of cannabis (5); the public nuisance caused by 'cannabis'-tourists from foreign countries (4); and the approach of cannabis use in public spaces (2).

In January 2012 the closed club criterion and the resident criterion have been added to the existing criteria for exploitation. Beside this measures 36, of the 104 municipalities that do have coffee shops (35%) indicated that they want to change the policy in the next two years. From these 36 municipalities 11 say that they will actualize the (regional) policy.

1. INLEIDING

In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie wordt (twee)jaarlijks het aantal officieel gedoogde verkooppunten van cannabis en het lokale cannabisbeleid geïnventariseerd.¹ De eerste meting van deze monitor is in 1999 verricht. Voor deze meting van de monitor zijn ambtenaren, verantwoordelijk voor het cannabisbeleid, van alle 418 Nederlandse gemeenten ondervraagd. De resultaten hebben betrekking op de situatie eind 2011.²

1.1 Landelijk coffeeshopbeleid³

Hieronder worden de ontwikkelingen in het landelijk coffeeshopbeleid geschetst, waarbij aandacht wordt besteed aan de totstandkoming, de beoogde doelen, onderzoek en actuele ontwikkelingen in het coffeeshopbeleid.

Totstandkoming coffeeshopbeleid

Sinds de wijziging van de Opiumwet in 1976 is er sprake van een onderscheid tussen hard- en softdrugs. De wijziging had vooral tot doel de hard- en softdrugsconsumentenmarkt van elkaar ge-

¹ Gemeenten bepalen met behulp van de richtlijnen van het Openbaar Ministerie en (de voorwaarden uit) het eigen in de lokale driehoek vastgestelde coffeeshopbeleid of en welke verkooppunten zij officieel gedogen. Deze verkooppunten dienen altijd in bezit te zijn van een door de gemeente uitgegeven gedoogverklaring. In het vervolg van deze rapportage worden de officieel gedoogde verkooppunten van cannabis aangeduid met de term coffeeshops.

² Een uitzondering hierop betreft het aantal coffeeshops in Nederland. In dit rapport worden zowel het aantal coffeeshops in 2011 als dat in 2010 weergegeven.

³ Grote delen van de tekst uit deze en de volgende paragrafen zijn eerder verschenen in het rapport 'Coffeeshops in Nederland 2007. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2007' (Bieleman e.a. 2008).

scheiden te houden. Aanvankelijk werd in de bepalingen in de Opiumwet uitgegaan van de verkoop van softdrugs door een huisdealer. Eind jaren tachtig blijkt echter dat de verkoop van softdrugs voornamelijk in zogenoemde coffeeshops plaatsvindt. Daarom heeft het Openbaar Ministerie (OM) in 1991 tot een landelijke invoering van de AHOJ-G criteria voor coffeeshops gekozen. Als aan deze criteria wordt voldaan dan ziet het OM af van vervolging (Art 167 lid 2 Sv). De criteria zijn destijds als volgt geformuleerd:

- geen Affichering (bij de verkoop van drugs);
- geen verkoop van Harddrugs;
- geen Overlast;
- geen verkoop van drugs aan Jeugdigen en geen toegang aan jeugdigen tot een coffeeshop;
- geen verkoop van Grote hoeveelheden per transactie, dat wil zeggen hoeveelheden groter dan geschikt voor eigen gebruik.

In de jaren negentig bleek dat de criteria op verschillende wijzen werden geïnterpreteerd. Zo werd door de ene gemeente een leeftijdsgrens van 16 jaar gehanteerd, terwijl andere gemeenten de grens op 18 jaar stelden. Ook was niet duidelijk wat werd bedoeld met hoeveelheden voor eigen gebruik. In oktober 1994 werden daarom de richtlijnen door het College van procureurs-generaal gespecificeerd (Staatscourant 1994, 203). Het criterium ‘geen affichering’ werd omschreven als ‘geen reclame met uithangborden, in etalages of via de media’, de leeftijdsgrens werd gelegd bij 18 jaar en de maximale verkoophoeveelheid per transactie werd gesteld op 30 gram.

Drugsnota 1995

In 1995 verscheen de Drugsnota ‘Het Nederlands drugsbeleid; continuïteit en verandering’. Hierin werd opgemerkt dat met name ‘de bonafide coffeeshops hebben bewezen een bijdrage te leveren aan de afscherming van softdruggebruikers tegen de wereld van de harddrugs’. Er werden echter ook enkele kritische opmerkingen gemaakt over de toename van het aantal coffeeshops en over de overlast die werd veroorzaakt door coffeeshops. Om de coffeeshops te saneren besloot het kabinet onder meer de gecombineerde verkoop van alcohol en softdrugs te verbieden. De achterliggende gedachte van deze bepaling was dat hierdoor het te controleren segment van economische bedrijvigheid werd

versmald, terwijl tevens werd bevorderd dat een beperkter publiek zou worden geconfronteerd met (soft)drugs (ministerie van VWS, ministerie van Justitie en ministerie van Binnenlandse Zaken 1995). Daarnaast werd voorgesteld de G van de AHOJ-G criteria aan te passen. De maximale transactiehoeveelheid werd verlaagd van 30 naar vijf gram en er kwam een maximale voorraadhoeveelheid van 500 gram.

In oktober 1996 zijn de gewijzigde ‘Richtlijnen voor het opsporings- en strafvorderingsbeleid inzake strafbare feiten van de Opiumwet’ door het Openbaar Ministerie in werking getreden (Staatscourant 1996, 187). In de richtlijnen wordt onder meer aangegeven dat het coffeeshopbeleid op onderdelen nader kon worden bepaald door het lokale driehoeksoverleg (burgemeester, politie, Openbaar Ministerie).

Aanpak niet gedoogde handel

Op 21 april 1999 is de Opiumwet uitgebreid met artikel 13b, de zogenoemde Wet ‘Damocles’. Dankzij dit artikel is de burgemeester bevoegd tot toepassing van bestuursdwang indien in woningen of lokalen dan wel in of op bij woningen of zodanige lokalen behorende erven soft- of harddrugs wordt verkocht, afgeleverd of verstrekt dan wel daartoe aanwezig zijn. Hieronder vallen ook coffeeshops. Voorheen was dit niet mogelijk aangezien de door de diverse gemeenten ingezette bestuursrechtelijke instrumenten niet rechtstreeks op de Opiumwet waren gebaseerd (Steun- en informatiepunt drugs en veiligheid 1999). Op grond van artikel 174a Gemeentewet, de zogenoemde Wet Victoria, heeft de burgemeester de bevoegdheid tot ontruiming en sluiting van woningen en niet voor het publiek toegankelijk lokalen indien er sprake is van (ernstige vrees voor) verstoring van de openbare orde door bijvoorbeeld drugsgebruikers en drugshandelaren en of het in het geding zijn van de veiligheid en gezondheid van omwonenden als gevolg van bijvoorbeeld drugsgebruik of drugshandel.

In september 2007 is de Opiumwet gewijzigd (Staatsblad 2007, 355). De systematische handel in cannabis en harddrugs buiten coffeeshops om (bijvoorbeeld vanuit woningen of andere lokalen) kan hierdoor beter worden aangepakt, ook als er geen sprake is van overlast. Voor niet ‘publiek toegankelijke lokalen’ (zoals

woningen) kon worden opgetreden op grond van art. 174a van de Gemeentewet. In de praktijk bleek het vaak moeilijk om de verstoring van de openbare orde, met name overlast, aan te tonen waardoor art. 174a van de Gemeentewet veelal te kort schoot. Bestuursdwang kan nu worden ingezet tegen alle illegale verkooppunten wegens overtreding van de Opiumwet. Verstoring van de openbare orde hoeft niet meer aangetoond te worden.

Verdere specificatie van AHOJ-G criteria

Het College van procureurs-generaal stelt de AHOJ-G criteria in december 2000 als volgt vast (Staatscourant 2000, 250):

- geen Affichering: dit betekent geen reclame anders dan een summiere aanduiding op de betreffende lokaliteit;
- geen Harddrugs: dit betekent dat geen harddrugs voorhanden mogen zijn en/of verkocht mogen worden;
- geen Overlast: onder overlast kan worden verstaan parkeeroverlast rond de coffeeshop, geluidshinder, vervuiling en/of voor of nabij de coffeeshop rondhangende klanten;
- geen verkoop aan Jeugdigen en geen toegang aan jeugdigen tot een coffeeshop, waarbij is gekozen voor een strikte handhaving van de leeftijdsgrens van 18 jaar;
- geen verkoop van Grote hoeveelheden per transactie: dat wil zeggen hoeveelheden groter dan geschikt voor eigen gebruik (= 5 gram). Onder transactie wordt begrepen alle koop en verkoop in één coffeeshop op eenzelfde dag met betrekking tot eenzelfde koper.

Met name het criterium Affichering dient volgens het College strikt te worden gehandhaafd, omdat binnen het Nederlandse drugsbeleid wordt gehecht aan preventie en het onwenselijk is niet-gebruikers ongewild te confronteren met (reclame voor) drugs (Staatscourant 2000, 250). Naast de AHOJ-G criteria stelt het College van procureurs-generaal dat een coffeeshop een alcoholvrije horecagelegenheid moet zijn. Tevens geeft het aan dat in het lokale driehoeksoverleg de maximale handelsvoorraad van coffeeshops kan worden vastgesteld. De voorraad zou in ieder geval niet de 500 gram te boven mogen gaan.

BIBOB

In 2003 is de Wet Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur (Wet BIBOB) in werking getreden, hetgeen

ook voor coffeeshops gevolgen heeft gehad. Met deze wet wordt beoogd te voorkomen dat met aanbesteding van overheidsopdrachten of het verlenen van subsidies of vergunningen onbedoeld criminele activiteiten worden gefaciliteerd. Om dit te voorkomen hebben gemeenten de mogelijkheid om personen te screenen. Tevens kan het gemeentebestuur aan Bureau BIBOB advies vragen over het risico dat misbruik van overheidsvoorzieningen zou kunnen plaatsvinden. De Wet BIBOB kan worden gebruikt om vergunningverlening aan coffeeshophouders met eventuele contacten met criminele organisaties te voorkomen. Voor coffeeshops is het van belang op te merken dat het BIBOB instrumentarium alleen kan worden toegepast ten aanzien van de horeca-exploitatievergunning en niet ten aanzien van de gedoogverklaring (Snippe e.a. 2004).

Beoogde doelen coffeeshopbeleid

In de in 1995 verschenen Drugsnota 'Het Nederlands drugsbeleid; continuïteit en verandering', waarin een belangrijke plaats is ingeruimd voor het Nederlandse beleid ten aanzien van coffeeshops, wordt 'het voorkomen dan wel beperken van de risico's van druggebruik voor het individu, zijn directe omgeving en de samenleving' genoemd als centrale doelstelling (ministeries van VWS, Justitie en Binnenlandse Zaken 1995). Dit betekent concreet dat zowel landelijk als lokaal wordt beoogd dat:

- de markt voor softdrugs van de markt voor harddrugs gescheiden blijft;
- overlast en verstoring van de openbare orde zoveel mogelijk worden beperkt en beheersbaar blijven;
- gezondheidsrisico's, met name voor jongeren, door middel van preventie en voorlichting zoveel mogelijk worden beperkt.

Scheiding der markten

Met het beleidsmatig en strafrechtelijk onderscheid tussen drugs met een onaanvaardbaar risico (harddrugs) en drugs die als minder risicovol worden gezien (softdrugs) wordt uitdrukking gegeven aan de verschillen in de gezondheidsrisico's van deze middelen. Doelstelling is om zowel de vraag- als aanbodzijde van de markt voor cannabis en de markt voor drugs met onaanvaardbare risico's van elkaar te scheiden. Door het opstellen en uitvoeren van lokaal beleid dient te worden bewerkstelligd dat de verkoop en het

gebruik van softdrugs worden afgescheiden van de markt voor harddrugs. In dit kader dient de verkoop van softdrugs slechts te worden toegestaan in bepaalde lokaliteiten en onder strikte voorwaarden (waaronder de AHOJ-G criteria).

Beperking overlast en beheersing openbare orde

Door het kanaliseren van de verkoop van cannabis in coffeeshops wordt de overlast die doorgaans met straathandel en de verkoop vanuit illegale verkooppunten gepaard gaat tot op zekere hoogte beheersbaar gehouden. In de Drugsnota worden echter kritische opmerkingen gemaakt over de overlast veroorzaakt door (bezoekers van) coffeeshops. De nota pleit daarom voor een sanering (beperking van het aantal) en betere beheersing van de coffeeshops. Om ongewenste neveneffecten beter te bestrijden dient op lokaal niveau nadrukkelijk een handhavingsbeleid te worden ingezet, waarbij effectief gebruik dient te worden gemaakt van de daarvoor beschikbare wetgeving en bestuursrechtelijke middelen.

Beperking gezondheidsrisico's

Hoewel het Nederlandse drugsbeleid uitgaat van de verschillen tussen de risico's van harddrugs en die van softdrugs, impliceert dit niet dat het gebruik van cannabis zonder risico's is. Zo wordt cannabis overwegend gerookt, waardoor er kans is op schade aan de luchtwegen. Problematisch gebruik, psychische problemen en afhankelijkheid zijn eveneens mogelijke risico's. Overheden dienen daarom via preventie en voorlichting, met name gericht op jongeren, zoveel mogelijk het (problematisch) gebruik van cannabis te voorkomen.

Onderzoek en monitoren

De ontwikkelingen rond coffeeshops worden sinds een aantal jaren nauwgezet gevolgd met behulp van een monitor. Zo heeft INTRAVAL voor het WODC sinds 1999 (twee)jaarlijks een telling verricht van het aantal gedoogde verkooppunten in Nederland en het gemeentelijk beleid inzake coffeeshops geïnventariseerd (Bieleman en Goeree 2000, 2001, 2002, Bieleman e.a. 2003, 2005, 2006, 2008). In 2003 is deze telling en inventarisatie uitgevoerd door het IVA (Pardoel e.a. 2004), terwijl in 2009 de meting op eigen initiatief is uitgevoerd door INTRAVAL in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen (Bieleman en Nijkamp 2010).

Daarnaast hebben in 2009 het Trimbos-instituut en het WODC het Nederlands drugsbeleid van de afgelopen jaren geëvalueerd in opdracht van de toenmalige ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Justitie (van Laar en Van Ooyen-Houben 2009). In de evaluatie zijn zowel de successen als de problemen benoemd. De coffeeshop heeft op gebruikersniveau zijn doel bereikt; de markten van soft- en harddrugs zijn binnen de coffeeshops gescheiden en de cannabisconsument kan in relatieve rust en veiligheid softdrugs gebruiken. Verder heeft het bestaan van coffeeshops er niet toe geleid dat het gebruik van cannabis excessief is gestegen. Aan de andere kant bestaan er ook problemen. Allereerst wordt gewezen op sociale gevolgen van softdrugsgebruik onder jongeren. Vooral bij kwetsbare jongeren komt problematisch softdrugsgebruik voor. Bovendien blijkt uit onderzoek dat jeugdig gebruik van softdrugs schadelijker is dan werd aangenomen. Daarnaast wordt geconcludeerd dat, voornamelijk in de grensstreken, een deel van de coffeeshops overlast geeft vanwege de aantrekkingskracht op de buitenlandse softdrugsgebruikers.

Verder zijn er diverse onderzoeken in het kader van lokaal softdrugsbeleid uitgevoerd, waaronder de monitor van het Rotterdamse coffeeshopbeleid (Bieleman e.a. 2011).⁴ Ook de overige aspecten van de softdrugsmarkt staan sterk in de belangstelling. Zo onderzoekt het Trimbos Instituut jaarlijks de ontwikkelingen op het gebied van het THC gehalte in cannabissoorten (Niesink en Rigter 2011)⁵, terwijl eveneens uitgebreid onderzoek is gedaan naar het productieproces en de organisatie van de wietteelt (Siesling e.a. 2011; Spapens e.a. 2007). Over de bevoorrading van coffeeshops, de zogenoemde achterdeur, is weinig bekend. Door sommige onderzoekers wordt de coffeeshop getypeerd als verbinding (interface) tussen legale en illegale domeinen (Tijhuis 2006).

⁴ In deze monitor zijn na invoering van onder meer het afstandscriterium van 250 meter ten opzichte van scholen de ontwikkelingen gevolgd in overlast, aanbod en softdrugsgebruik onder jongeren.

⁵ Uit dit onderzoek blijkt onder meer dat er sinds enkele jaren sprake is van een stabilisering van het THC-gehalte in nederwiet. Nederwiet zoals die in Nederlandse coffeeshops wordt verkocht bevat gemiddeld tussen de 16 en 18% THC.

Actuele ontwikkelingen

Het coffeeshopbeleid en het cannabisgebruik staan de afgelopen jaren landelijk hoog op de politieke agenda. In de regeerakkoorden van voorgaande kabinetten is veel aandacht besteed aan het softdrugsbeleid. In de interdepartementale beleidsbrief cannabis van 2004 zijn voornemens geformuleerd die een verdere aanscherping van het beleid inhielden. Het ging hierbij onder andere om een striktere handhaving en een betere hantering van het afstandscriterium tot scholen en tot de landsgrens. Het Coalitieakkoord 2007 ging nog verder door te vermelden dat coffeeshops in de grensstreek worden tegengegaan, dat coffeeshops bij scholen worden gesloten en dat coffeeshops die de regels overtreden worden gesloten.

Ter voorbereiding op een nieuwe drugsnota worden het Trimbos-instituut en het WODC gevraagd het drugsbeleid vanaf 1995 te evalueren. Daarnaast wordt de adviescommissie Van de Donk ingesteld om, mede op basis van de uitkomsten van de evaluatie, te adviseren over de toekomst van het drugsbeleid. In 2009 concludeert de adviescommissie Van de Donk dat het Nederlandse drugsbeleid voldoet aan de doelstelling van beperking van schade voor de gezondheid van gebruikers, terwijl het beleid op onderdelen wijziging behoeft. De commissie adviseert onder meer het gebruik van softdrugs (en alcohol) door minderjarigen veel sterker tegen te gaan. Daarnaast stelt zij in haar rapport 'Geen deuren maar daden' (2009) dat coffeeshops terug moeten naar waarvoor ze oorspronkelijk bedoeld waren: verkooppunten voor de bediening van lokale gebruikers, en niet ook grootschalige voorzieningen voor consumenten uit buurlanden.

Mede op basis van dit rapport pleit het kabinet Rutte voor verschillende aanpassingen in de landelijke kaders van het coffeeshopbeleid. Het kabinet staat voor een daadkrachtige aanpak van drugsgerelateerde overlast en (georganiseerde) criminaliteit, terwijl ze een einde wenst te maken aan het huidige "open-deurbeleid". Het neemt het onder meer het advies over om van de coffeeshops kleinschalige, beheersbare verkooppunten te maken voor de lokale gebruikers. Aan de bestaande AHOJG-criteria worden per 1 januari 2012 het Besloten-clubcriterium (B-criterium) en het Ingezetenen criterium (I-criterium) toegevoegd.

In verschillende brieven aan de Tweede Kamer worden deze maatregelen toegelicht (TK 24 077, nr. 259 en 265). Coffeeshops worden besloten clubs. Meerderjarige inwoners van Nederland kunnen zich laten inschrijven als lid van de coffeeshop op vertoon van een geldig legitimatiebewijs en een recent uittreksel uit de Gemeentelijke Basis Administratie. De gewenste kleinschaligheid wordt gerealiseerd door maximalisering van het aantal leden van coffeeshops, te weten maximaal 2.000 leden per kalenderjaar.

Het aangescherpte beleid wordt gefaseerd gehandhaafd. Per 1 mei 2012 worden het Besloten-clubcriterium (met uitzondering van het maximumaantal leden van 2.000) en het Ingezetenen criterium gehandhaafd in de provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland. Per 1 januari 2013 wordt naleving van deze criteria ook in de overige provincies gecontroleerd, terwijl dan ook overal het maximum aantal van 2.000 leden van kracht wordt. Ten slotte wordt per 1 januari 2014 een Afstandscriterium van 350 meter ingevoerd van coffeeshops tot scholen in het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs (TK 24 077, nr. 267).

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen⁶

De centrale **probleemstelling** van deze meting van de monitor luidt als volgt:

Welk vestigings-, handhavings- en sanctiebeleid voeren Nederlandse gemeenten ten aanzien van coffeeshops en hoeveel coffeeshops telt Nederland in 2010 en 2011? Welke ontwikkelingen zijn waarneembaar ten opzichte van eerdere jaren en wat zijn voornemens voor de toekomst?

Uit de probleemstelling vloeit een vijftal **onderzoeksvragen** voort:

1. Hoeveel coffeeshops telt Nederland?
 - a. Hoeveel coffeeshops zijn er in 2010 en 2011?

⁶ De probleemstelling en de onderzoeksvragen komen voort uit de startnotitie 'coffeeshops in Nederland: aantallen en gemeentelijk beleid in 2011' (WODC 2011).

- b. Wat is de geografische spreiding over Nederland en de verdeling naar gemeente en gemeentegrootte?
 - c. Wat is de coffeeshopdichtheid (aantal inwoners per coffeeshop)?
2. Welk beleid voeren gemeenten ten aanzien van vestiging en vergunningverlening van/aan coffeeshops?
 - a. Welke beleidsvormen hebben gemeenten? Zijn er regionale afspraken?
 - b. Hoeveel coffeeshops worden formeel in het lokale beleid toegelaten?
 - c. In hoeverre komt het actuele aantal coffeeshops overeen met het in het beleid beoogde aantal?
 - d. Hebben gemeenten beleid met betrekking tot illegale verkooppunten?
 - e. Is toepassing van het BIBOB-instrumentarium in het gemeentelijk beleid vastgelegd?
 - f. Hoe vaak is BIBOB, artikel 13b Opiumwet of artikel 174a Gemeentewet toegepast?
 3. Welk handhavingsbeleid voeren gemeenten?
 - a. Hoe zijn de landelijke criteria in het gemeentelijk beleid uitgewerkt?
 - b. Hanteren gemeenten additionele criteria naast de AHOJ-G criteria? Zo ja, welke zijn dit?
 - c. Bevatten de gemeentelijke beleidsplannen maatregelen om drugstoerisme en niet-gedoogde verkoop van softdrugs tegen te gaan? Zo ja, welke?
 - d. Hoe vaak wordt een afstandscriterium ten opzichte van basis- of VO-scholen en (indien van toepassing) tot de landsgrens gehanteerd? Hoe zijn deze gedefinieerd?
 - e. Hoeveel coffeeshops bevinden zich in de buurt van scholen (basis en VO) en van de grens? Wat is de afstand?
 - f. Wie is verantwoordelijk voor de handhaving? Wie voert deze de facto uit? Zijn er handhavingsarrangementen? Wat is vastgelegd over handhavingsactiviteiten (bijvoorbeeld frequentie en aard van controles)? Is bekend of deze worden uitgevoerd?

4. Wat is het sanctie- en strafvorderingsbeleid?
 - a. Welke sanctietrajecten zijn vastgelegd?
 - b. Hoeveel overtredingen hebben gemeenten geregistreerd? Welke criteria betroffen deze?
 - c. Hoe vaak hebben overtredingen geleid tot sluiting van coffeeshops voor (on)bepaalde tijd?

5. Welke ontwikkelingen zijn waarneembaar ten opzichte van eerdere jaren en wat zijn voornemens voor de toekomst?
 - a. Welke veranderingen in beleid zijn er ten opzichte van eerdere jaren?
 - b. Zijn beleidswijzigingen voorgenomen voor na 2011? Welke?

De onderzoeksvragen zijn min of meer gelijk aan de voorgaande jaren. Evenals in voorgaande metingen gaat het om een telling van de door gemeenten officieel gedoogde verkooppunten van softdrugs en een inventarisatie van de gemeentelijke beleidsvormen.

1.3 Onderzoeksopzet

Het tellen van het aantal coffeeshops en het inventariseren van het gemeentelijk beleid is in verband met een valide vergelijking op vergelijkbare wijze uitgevoerd als in 1999 - 2007.⁷ Eind 2011, begin 2012 is aan ambtenaren van alle 418 gemeenten een vragenlijst voorgelegd betreffende het formele, schriftelijk vastgelegde coffeeshopbeleid.⁸ In principe zijn dit dezelfde ambtenaren als in de voorgaande meting of hun plaatsvervangers

⁷ In de meting van 2009 is de vragenlijst niet bij alle gemeenten afgenomen, maar uitsluitend bij gemeenten die in de meting van 2007 aangaven een maximumbeleid of geen coffeeshopbeleid te hanteren. Bovendien is in 2009 een kortere versie van de vragenlijst afgenomen. Daarom wordt in dit rapport indien mogelijk verwezen naar de meting in 2009, terwijl enkele resultaten alleen kunnen worden vergeleken met die van de meting in 2007.

⁸ Hierbij is uitgegaan van alle gemeenten eind 2011.

c.q. opvolgers. Het betreft hier ambtenaren die zijn betrokken bij het softdrugs- en coffeeshopbeleid van hun gemeente.

Alle ambtenaren zijn, evenals in voorgaande jaren, vragen gesteld over het aantal coffeeshops. Hierbij is vooral gevraagd naar 2011 en op onderdelen ook naar 2010. Verder zijn vragen gesteld over het in hun gemeente gevoerde beleid. Hierbij is tevens ingegaan op de doelstellingen van het gemeentelijk beleid, het beleid voor drugstoerisme en illegale verkoop, het BIBOB-instrumentarium en prestaties ten aanzien van de handhaving van het coffeeshopbeleid. De ambtenaren van de gemeenten met één of meerdere coffeeshops zijn tevens vragen gesteld over het handhavingsbeleid voor de AHOJ-G criteria. Ook zijn aan deze ambtenaren extra vragen gesteld over het beleid van de gemeente inzake de afstand van coffeeshops tot scholen en overige gehanteerde beleidscriteria.

Methode en benadering

Er is een onderscheid gemaakt in twee categorieën gemeenten: nulgemeenten en coffeeshopgemeenten.

Nulgemeenten

De zogenoemde nulgemeenten gedogen geen verkooppunten van softdrugs in hun gemeente. Bij de ambtenaren van de nulgemeenten zijn minder vragen afgenomen dan bij de ambtenaren van de coffeeshopgemeenten.

De verantwoordelijke ambtenaren van de nulgemeenten zijn telefonisch benaderd met de vraag of zij willen meewerken aan het onderzoek, en of de vragenlijst direct telefonisch afgenomen kan worden. Indien een ambtenaar niet direct tijd hiervoor had, is een afspraak gemaakt om de vragenlijst op een ander tijdstip telefonisch af te nemen of is de vragenlijst opgestuurd of gemaïld, afhankelijk van de voorkeur van de betreffende ambtenaar. Bij het grootste deel (89%) van de gemeenten is de vragenlijst direct telefonisch afgenomen. Bij de andere gemeenten is de vragenlijst via de post of de e-mail gestuurd en geretourneerd. Bij een klein deel is de lijst deels telefonisch deels via de post of e-mail afgenomen.

Coffeeshopgemeenten

De zogenoemde coffeeshopgemeenten gedogen één of meerdere coffeeshops. Bij de ambtenaren van deze gemeenten is de gehele vragenlijst afgenomen.

De verantwoordelijke ambtenaren van de gemeenten met coffeeshops zijn allen eerst telefonisch benaderd met de vraag of ze (opnieuw) mee willen werken aan het onderzoek en of zij de vragenlijst zelf willen invullen of dat deze enige tijd later telefonisch zal worden afgenomen (nadat zij de vragenlijst hebben ontvangen en tijd hebben gehad om gegevens op te zoeken). Vervolgens is een afspraak gemaakt wanneer de vragenlijst telefonisch kon worden afgenomen, terwijl in sommige gevallen afspraken zijn gemaakt wanneer de vragenlijst uiterlijk zou worden geretourneerd. Op het moment dat de ingevulde vragenlijst retour is ontvangen, is direct gecontroleerd of alles goed is ingevuld. Als dit niet het geval is, is direct de ambtenaar telefonisch benaderd om de vragenlijst volledig en correct te krijgen. Dit is net zolang herhaald totdat de vragenlijst volledig en correct is ingevuld. Bij het grootste deel van de coffeeshopgemeenten is de vragenlijst overigens telefonisch (73%) afgenomen.

Respons

De respons van het onderzoek in 2011 ligt bij de nulgemeenten evenals bij coffeeshopgemeenten wederom op 100 procent (alle 418 gemeenten hebben meegewerkt, waarbij ook alle vragen zijn beantwoord). Door de lengte van de vragenlijst hebben ambtenaren van de coffeeshopgemeenten veel tijd nodig gehad voor het volledig invullen van de vragenlijst. Dit heeft geleid tot vertraging in de dataverzameling (uitstel van retournering van de vragenlijst omdat verschillende onderdelen nader moesten worden uitgezocht). De vragenlijst van deze meting is reeds ingeperkt ten opzichte van die van de meting in 2007, zodat de respondenten gemotiveerd blijven om ook weer mee te werken aan vervolgmetingen van deze monitor.⁹

⁹ Zo is in deze meting niet gevraagd naar het aantal waarschuwingen dat is uitgedeeld na overtredingen van de gedoogcriteria, omdat in de voorgaande meting is gebleken dat enkele gemeenteambtenaren veel tijd nodig hadden om deze informatie te achterhalen.

Beleidsdocumenten

De ambtenaren is tevens gevraagd of in het voorgaande jaar wijzigingen in het coffeeshopbeleid hebben plaatsgevonden, en of er een kopie van het meest recente beleidsstuk kan worden opgestuurd. Hierdoor beschikken we over het formele, schriftelijk vastgestelde, coffeeshopbeleid van een groot deel van de Nederlandse gemeenten. Aangezien het in deze monitor gaat om het formele beleid is daarom bij onduidelijkheden tijdens de verwerking van de ingevulde vragenlijsten tevens gebruik gemaakt van de officiële beleidsnotities.¹⁰

Gemeentelijke herindeling

Het aantal Nederlandse gemeenten is door gemeentelijke herindelingen afgenomen van 443 in 2007 naar 418 in 2011.¹¹ Tabel 1.1 laat zien om welke gemeenten het gaat.

1.4 Indeling rapport

Hoofdstuk twee gaat in op het aantal coffeeshops in alle 418 Nederlandse gemeenten eind 2011, waarbij een vergelijking wordt gemaakt met de resultaten uit de vorige metingen. Hoofdstuk 3 bespreekt het gemeentelijk coffeeshopbeleid in 418 gemeenten. Ook hier worden de resultaten vergeleken met die uit de voorgaande metingen. In dit hoofdstuk wordt verder ingegaan op het gemeentelijk gebruik van het BIBOB-instrumentarium en het gemeentelijk beleid ten aanzien van niet gedoogde verkoop. In hoofdstuk 4 komt het handhavingsbeleid inzake de AHOJ-G criteria en overige beleidscriteria in alle gemeenten met coffeeshops aan bod. Daarnaast wordt ingegaan op de (consequente) toepassing van sancties. In hoofdstuk 5 worden de conclusies besproken.

¹⁰ Er is overigens door gemeenteambtenaren in de ingevulde vragenlijst veelvuldig verwezen naar de (meegezonden) beleidsnotitie.

¹¹ In dit rapport gaan we uit van de 418 Nederlandse gemeenten eind 2011, waarbij we de openbaar Lichamen in het Caribische gebied (de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba) niet meenemen. Op 1 januari 2012 kent Nederland 415 gemeenten. Een fusie van Anna Paulowna, Niedorp, Wieringen en Wieringermeer heeft namelijk geleid tot de nieuwe gemeente Hollands Kroon.

Tabel 1.1 Gemeentelijke herindelingen en naamswijzigingen 2007 - 2011

Oude situatie (01-01-2007)	Nieuwe situatie (01-01-2011)
Bennebroek Bloemendaal	Bloemendaal
Helden Kessel Maasbree Meijel	Peel en Maas
Alkemade Jacobswoude	Kaag en Braassem
Reiderland Scheemda Winschoten	Oldambt
Moordrecht Nieuwerkerk aan den IJssel Zevenhuizen-Moerkapelle	Zuidplas
Sevenum Horst aan de Maas Meerlo-Wanssum	Horst aan de Maas
Meerlo-Wanssum Venray	Venray
Arcen en Velden Venlo	Venlo
Rozenburg Rotterdam	Rotterdam
Breukelen Loenen Maarssen	Stichtse Vecht
Abcoude De Ronde Venen	De Ronde Venen
Bolsward Nijefurd Sneek Wûnseradiel Wymbritseradiel	Súdwest Fryslân
Wervershoof Andijk Medemblik	Medemblik
Bodegraven Reeuwijk	Bodegraven-Reeuwijk
Margraten Eijsden	Eijsden-Margraten
Lith Oss	Oss

2. AANTAL COFFEESHOPS

Dit hoofdstuk gaat in op het aantal coffeeshops in de 418 Nederlandse gemeenten eind 2011. Tevens wordt aandacht besteed aan de verdeling van de coffeeshops naar gemeentegrootte, terwijl ook de geografische spreiding van de coffeeshops aan bod komt.

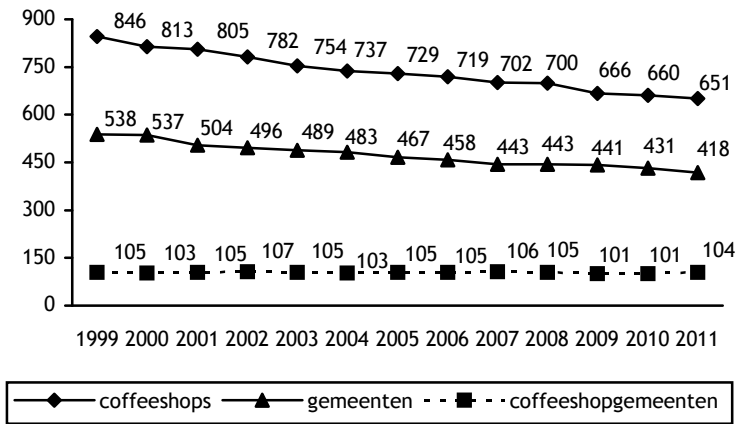
Het Openbaar Ministerie verstaat onder coffeeshops "alcoholvrije horecagelegenheden waar handel en gebruik van softdrugs plaatsvindt" (Staatscourant 2000). Wanneer in deze rapportage wordt gesproken over coffeeshops dan worden hiermee verkooppunten bedoeld die van de desbetreffende gemeente een gedoogverklaring hebben ontvangen.

2.1 Totaal aantal coffeeshops

Eind 2011 gedooft een kwart (105 gemeenten) van de 418 Nederlandse gemeenten de aanwezigheid van verkooppunten van softdrugs. In één van deze 105 gemeenten is momenteel geen coffeeshop binnen de gemeentegrenzen gevestigd.

Nederland telt in 2011 651 coffeeshops in 104 gemeenten (zie figuur 2.1). De gestage lichte daling van het aantal coffeeshops heeft zich de afgelopen jaren doorgezet. Het aantal coffeeshops is eind 2011 met 2,3% verminderd ten opzichte van eind 2009 toen er in totaal 666 coffeeshops waren. In 2010 waren er nog 660 coffeeshops. Sinds de jaren negentig is de daling van het aantal coffeeshops zichtbaar. De afname was in het begin wat groter dan de laatste jaren het geval is. Het totale aantal Nederlandse gemeenten in Nederland is overigens ook afgenomen van 538 in 1999 naar 418 in 2011. Ten opzichte van de voorgaande meting in 2009 is het aantal gemeenten waarin coffeeshops zijn gevestigd met drie toegenomen; van 101 tot 104.

Figuur 2.1 Aantal coffeeshops, aantal gemeenten en aantal gemeenten met coffeeshops in Nederland, 1999-2011

Het aantal gemeenten zonder coffeeshops is zowel in absolute zin als verhoudingsgewijs gedaald ten opzichte van de vorige meting. In 2011 hebben 314 gemeenten geen coffeeshop, terwijl dit er in 2009 nog 340 waren (tabel 2.1). Tabel 2.1 laat ook zien dat het aandeel van gemeenten zonder coffeeshop is afgenomen van 77% naar 75%. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de gemeentelijke herindelingen; ruim 20 coffeeshoploze gemeenten zijn namelijk door de herindelingen verdwenen. In drie gemeenten is het aantal coffeeshops toegenomen van nul naar één coffeeshop. In één van deze drie gemeenten is enkele jaren geleden een maximumbeleid ingesteld, zodat onlangs een coffeeshop zich heeft kunnen vestigen binnen de gemeentegrenzen. In de tweede gemeente was de enige coffeeshop ten tijde van de vorige meting gesloten, terwijl deze inmiddels weer open is. Bij de derde gemeente is het verkooppunt dat al jaren was gevestigd binnen de gemeentegrenzen in 2011 officieel gedoogd, omdat onlangs een maximumbeleid is ingevoerd.

De drie gemeenten met meer dan 20 coffeeshops (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) hebben samen 305 coffeeshops. Dit is, evenals in voorgaande jaren, bijna de helft (47%) van het totale aantal coffeeshops in Nederland.

Tabel 2.1 Gemeenten onderverdeeld naar het aantal coffeeshops binnen de gemeentegrenzen, in absolute aantallen en in percentages, 1999-2011

Jaar	1999		2001		2003		2005		2007		2009		2011	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
coffeeshops														
0	433	81	399	79	384	78	362	78	337	76	340	77	315	75
1	34	6	34	7	34	7	34	7	36	8	36	8	41	10
2	21	4	20	4	23	5	25	5	23	5	20	5	19	5
3	11	2	12	2	12	2	11	3	13	3	13	3	14	3
4	10	2	11	2	9	2	8	2	9	2	6	1	6	1
5	6	1	7	1	7	1	8	2	6	1	7	2	6	1
6-10	8	1	6	1	6	1	5	1	6	1	6	1	6	1
11-15	6	1	7	1	8	2	8	2	9	2	9	2	8	2
16-20	6	1	5	1	3	1	3	1	1	0	1	0	1	0
21-50	0	0	0	0	1	0	1	0	1	0	2	0	2	1
51-100	2	0	2	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0
> 100	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0
Totaal	538	100*	504	100	489	100	467	100	443	100	441	100	418	100

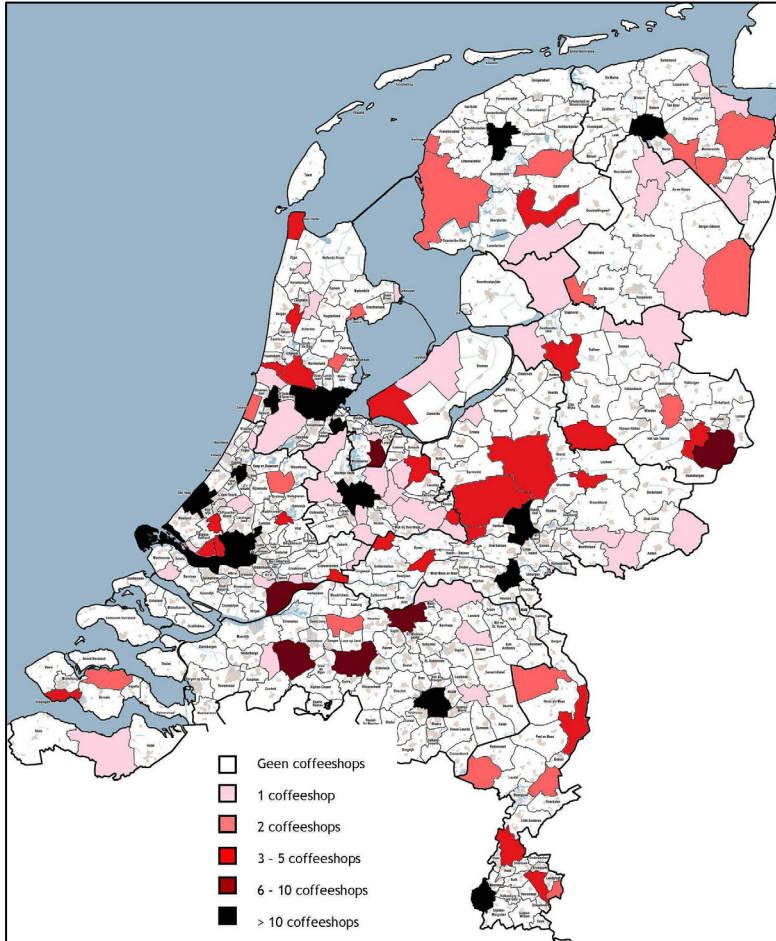
* Door afronding tellen percentages niet altijd op tot 100%.

In de afgelopen twee jaar hebben in 11 gemeenten één of meerdere coffeeshops de verkoop van softdrugs moeten staken, waardoor er in totaal 18 coffeeshops zijn verdwenen. Er wordt een aantal redenen gegeven voor de sluiting van coffeeshops. Coffeeshops zijn gesloten omdat de gedoogbeschikking is ingetrokken op basis van een negatief BIBOB-advies, omdat de eigenaar niet in staat was om een verklaring omtrent goed gedrag te laten zien of omdat het gedoogbeleid is overtreden. In twee gevallen is de eigenaar gestopt of overleden en kon er vanwege het geldende beleid geen nieuwe coffeeshop worden geopend. Verder pasten enkele coffeeshops niet meer in de huidige bestemmingsplannen of viel de coffeeshop binnen het afstandscriterium ten opzichte van een school.

Geografische spreiding

Kaart 2.1 geeft de geografische spreiding van de coffeeshops over Nederland weer. In de geografische spreiding van coffeeshops is weinig verandering opgetreden ten opzichte van voorgaande jaren. Evenals in voorgaande jaren bevinden zich de concentraties van coffeeshops voornamelijk in de Randstad en de middelgrote steden in de provincies. In het Groene Hart en in de provincies in het Noorden en Oosten van het land zijn veel coffeeshoploze gemeenten, terwijl ook in de provincie Zeeland weinig coffeeshops zijn gevestigd.

Kaart 2.1 Geografische spreiding coffeeshops in 2011

2.2 Coffeeshops naar inwoneraantal

Het aantal coffeeshops is in de gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners licht gestegen, terwijl in de overige gemeenten het aantal coffeeshops gelijk is gebleven of licht is afgenomen (tabel 2.2). De percentuele verdeling van het aantal coffeeshops naar gemeentegrootte is in 2011 nagenoeg gelijk aan voorgaande jaren. In de zes gemeenten met meer dan 200.000 inwoners is meer dan de helft (53%) van alle Nederlandse coffeeshops gevestigd. Ruim

een tiende (11%) van de coffeeshops bevindt zich in gemeenten met minder dan 50.000 inwoners.

Tabel 2.2 Aantal coffeeshops naar gemeentegrootte, 1999-2011

Jaar	1999		2001		2003		2005		2007		2009		2011	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Inwoners < 20.000	14	2	11	1	12	2	10	1	10	1	8	1	8	1
20 - 50.000	84	10	86	11	73	10	75	10	71	11	68	10	68	10
50 - 100.000	115	14	112	14	104	14	103	15	105	15	91	14	95	15
100 - 200.000	190	22	183	23	168	22	161	22	143	20	148	22	136	21
> 200.000	443	52	413	51	394	52	380	52	373	53	351	53	344	53
totaal	846	100*	805	100	754	100	729	100	702	100	666	100	651	100

* Door afronding tellen percentages niet altijd op tot 100%.

Met name de kleine gemeenten hebben geen coffeeshops (tabel 2.3). Bij 96% van de gemeenten met minder dan 20.000 inwoners is dit het geval, terwijl in 79% van de gemeenten met 20.000 tot 50.000 inwoners geen coffeeshop is gevestigd. Overigens is er één gemeente met bijna 100.000 inwoners, terwijl er geen coffeeshop binnen de gemeentegrenzen is gelegen. Daarentegen hebben alle gemeenten met meer dan 100.000 inwoners minimaal één coffeeshop, waarvan in twee gemeenten slechts één coffeeshop is gevestigd. De zes gemeenten met meer dan 200.000 inwoners hebben alle meer dan vijf coffeeshops.

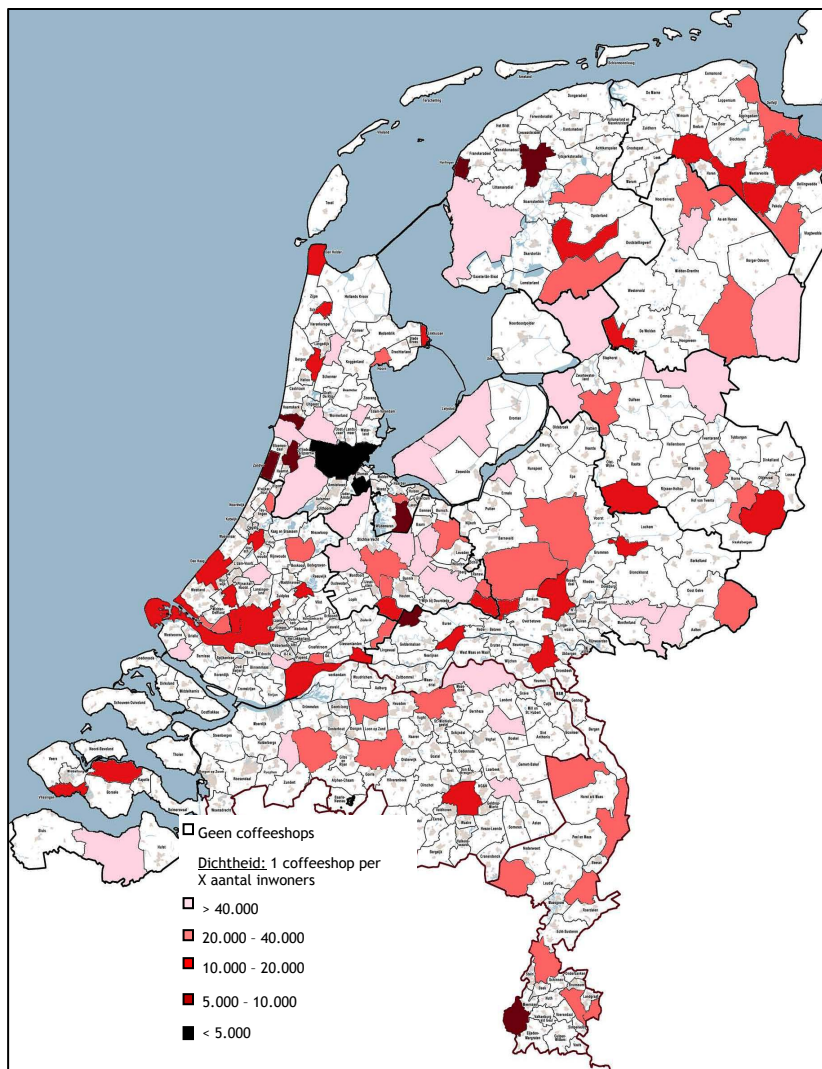
Tabel 2.3 Gemeenten en aantal coffeeshops, uitgesplitst naar gemeentegrootte, 2011

inwoners	< 20.000		20-50.000		50-100.000		100-200.000		> 200.000	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
coffeeshops										
0	149	96	151	79	14	31	0	0	0	0
1	4	3	24	13	11	24	2	11	0	0
2-5	2	1	17	9	14	30	6	32	0	0
>5	0	0	0	0	7	15	11	58	6	100
totaal	155	100	192	100	46	100	19	100	6	100

Coffeshopdichtheid

Kaart 2.2 laat de coffeshopdichtheid zien. Met behulp van het inwoneraantal is berekend hoeveel inwoners er gemiddeld per coffeeshop in een gemeente zijn. Het gemiddeld aantal inwoners per coffeeshop ligt voor de 104 coffeshopgemeenten in 2011 op 31.431. Deze verhouding is veranderd ten opzichte van voorgaande metingen. In 2009 was deze verhouding 1 op 29.990, terwijl in 2007 het gemiddeld aantal inwoners per coffeeshop op 28.751 lag.

Kaart 2.2 Coffeeshopdichtheid (aantal inwoners per coffeeshop) in 2011

Evenals in voorgaande jaren is Amsterdam de enige gemeente waar het aantal inwoners per coffeeshop lager ligt dan 5.000; namelijk één coffeeshop per 3.513 inwoners. Verder hebben Haarlem en Maastricht één coffeeshop per 5.000 tot 10.000 inwoners, evenals enkele kleinere gemeenten. De gemeente

Haarlemmermeer heeft met 143.374 inwoners en één coffeeshop het hoogste aantal inwoners per coffeeshop.¹

¹ De genoemde gemeenten zijn overigens niet vergelijkbaar in demografische kenmerken en hun aantrekkingskracht op toeristen.

3. GEMEENTELIJK BELEID

Dit hoofdstuk bespreekt het coffeeshopbeleid dat door de 418 Nederlandse gemeenten wordt gevoerd. Gemeenten zijn vrij om hun beleid met betrekking tot de vestiging van coffeeshops zelf in te vullen. Ze kunnen kiezen voor een maximumbeleid wanneer ze een bepaald aantal coffeeshops willen toestaan of een nulbeleid wanneer ze geen coffeeshops wensen. Tevens is het mogelijk aanvullende criteria op te stellen, bijvoorbeeld voor de locatie van de coffeeshop. In paragraaf 3.1 komen de mogelijke beleidsvormen aan bod. De tweede paragraaf gaat in op het gevoerde beleid, terwijl in de derde paragraaf de samenhang tussen het gevoerde beleid en het aantal coffeeshops wordt behandeld. Ten slotte wordt in paragraaf 3.4 de stand van zaken besproken van het beleid betreffende de illegale verkoop van softdrugs en de implementatie en toepassing van de geldende wetten en beleidsregels.

3.1 Beleidsvormen

Gemeenten in Nederland hebben de keuze of ze de vestiging van coffeeshops wel of niet toestaan. De meeste gemeenten in Nederland hebben coffeeshopbeleid vastgesteld, ook wanneer er geen coffeeshop wordt toegestaan. Wanneer een coffeeshop zich vestigt in een gemeente zonder formeel vastgelegd coffeeshopbeleid is het lastiger om deze coffeeshop (zo nodig) van gemeentewege bestuursrechtelijk te sluiten.

Er kunnen verschillende beleidsvormen door gemeenten worden gehanteerd:

- nulbeleid;
- maximumbeleid;
- geen beleid;
- andere beleidsvorm.

Daarnaast kan nog een aantal elkaar niet uitsluitende beleidsopties worden onderscheiden:

- a. *Vermindering*: het aantal coffeeshops dient te verminderen, maar de gemeente heeft nog geen (nieuw) maximum aantal vastgesteld. Deze beleidsoptie kan in combinatie met een maximumbeleid voorkomen. In dat geval is het de wens van de gemeente om na verloop van tijd te komen tot een lager, nog niet vastgesteld, maximum aantal coffeeshops.
- b. *Uitsterven*: het aantal coffeeshops dient, al dan niet door een actief beleid, op termijn te worden teruggedrongen. Deze optie lijkt sterk op een verminderingsbeleid. Het verschil is echter dat bij een uitsterfbeleid wel een (nieuw) maximum aantal is vastgelegd of dat is aangegeven welke coffeeshops op termijn dienen te verdwijnen (bijvoorbeeld alle coffeeshops buiten een bepaald gebied). Ook kan het zijn dat de gemeente naar een nulbeleid toe wil.
- c. *Ontmoediging*: de gemeente probeert door het stellen van (nieuwe) voorwaarden de ongewenste vestiging van nieuwe coffeeshops tegen te gaan en het aantal bestaande coffeeshops terug te dringen.
- d. *Bussumse model*: er zijn één of meerdere gecontroleerde, niet-commerciële, verkooppunten van cannabis, ondergebracht in een daartoe aangewezen stichting. Dit model wordt ook wel Stichtingsmodel genoemd.
- e. *Regionale afspraken*: er zijn in regionaal verband afspraken gemaakt over het te voeren coffeshopbeleid.

Deze vijf opties kunnen in combinatie met een maximumbeleid voorkomen, maar vermindering, ontmoediging en vestigingsvoorwaarden kunnen ook voorkomen zonder een maximum aantal coffeeshops. Regionale afspraken kunnen tevens voorkomen in combinatie met een nulbeleid.

Bij het maximumbeleid stelt de gemeente een limiet aan het aantal te vestigen coffeeshops. In de praktijk zijn bij het maximumbeleid vier situaties mogelijk:

1. het aantal aanwezige coffeeshops is hoger dan toegestaan (er moeten dus coffeeshops verdwijnen);
2. het aantal aanwezige coffeeshops is gelijk aan het aantal dat is toegestaan;

3. het aantal aanwezige coffeeshops is lager dan het aantal dat is toegestaan (er mogen eventueel nog coffeeshops bij);
4. Er is sprake van een afnemend maximumbeleid. Er wordt gestreefd naar minder coffeeshops dan er nu aanwezig zijn. Wel blijven deze gemeenten ten minste één coffeeshop gedogen.

3.2 Gevoerde beleid

Twee derde (67%) van de Nederlandse gemeenten blijkt in 2011 een nulbeleid te voeren, terwijl een kwart (25%) een maximumbeleid voert (zie tabel 3.1). Daarnaast zegt minder dan een tiende (7%) van de gemeenten geen formeel beleid te hebben.

Tabel 3.1 Gemeenten naar soort beleid, 2003-2011¹

Beleidsvorm	2007		2011	
	n	%	n	%
Geen beleid	45	10	31	7
Nulbeleid	288	66	282	67
Maximum- beleid	110	24	104	25
cs>toegestaan	16	15	8	8
cs=toegestaan	74	67	82	79
cs<toegestaan	17	15	11	11
Afnemend maximum	3	3	3	3
Anders	0	0	1	0
Totaal	443	100	418	100

Van de 105 gemeenten die coffeeshops gedogen hanteren 104 gemeenten een maximumbeleid. In één gemeente is onlangs het maximumbeleid ingetrokken, waardoor tijdelijk een overgangsbeleid van toepassing is.

In tabel 3.2 staat vermeld hoe vaak de verschillende beleidsopties voorkomen in combinatie met een maximumbeleid. Bijna twee vijfde (39%) van de 104 gemeenten met een maximumbeleid zegt

¹ De resultaten van de meting in 2009 zijn niet weergegeven in deze tabel, omdat in die meting de vragenlijst niet bij alle gemeenten is afgenomen. Een uitgebreidere toelichting over de meting in 2009 is terug te vinden in paragraaf 1.3 (onderzoeksopzet).

geen andere beleidsopties te hanteren. De gemeenten met een maximumbeleid die wel andere beleidsopties hanteren (61%), noemen het vaakst regionale afspraken (30 keer), gevolgd door uitsterven (23 keer). Het Bussums model wordt zes keer genoemd.

Tabel 3.2 Genoemde beleidsopties in combinatie met maximumbeleid, 2011 (n=104)*

	n	%
Uitsterven	23	22
Ontmoediging	3	3
Bussumse model	6	6
Regionale afspraken	30	29
Anders	5	5
Geen andere beleidsopties dan maximumbeleid	41	39

*Open vraag, meerdere antwoorden mogelijk.

Regionale afspraken

Ongeveer de helft van alle gemeenten (48%) geeft aan dat op het gebied van het coffeeshopbeleid regionale afspraken zijn gemaakt. Van de gemeenten die geen coffeeshops gedogen (313) heeft meer dan de helft (55%) regionale afspraken gemaakt over coffeeshops. Van de 105 gemeenten die wel coffeeshops gedogen heeft drie tiende (30%) dit gedaan. Deze percentages zijn grotendeels vergelijkbaar met die in voorgaande metingen.

Evenals in voorgaande metingen zegt het merendeel van de gemeenten dat één of twee grote gemeenten in de regio coffeeshops gedogen, terwijl de kleinere gemeenten dit niet doen. Dit is bijvoorbeeld het geval in Twente. In regionaal verband zijn afspraken gemaakt dat Enschede, Hengelo en Almelo de vestiging van coffeeshops toestaan, terwijl omringende gemeenten een nulbeleid hanteren. Ook komt het voor dat alle gemeenten in de regio een nulbeleid hanteren. Een aantal gemeenten geeft aan dat er regionale beleidsstukken zijn waarin de afspraken zijn vastgelegd.

3.3 Aanwezigheid coffeeshops en beleidsvorm

Alle gemeenten met coffeeshops hebben in 2011 een maximumbeleid of een ander soort beleid (zie tabel 3.3).

Tabel 3.3 Coffeeshopgemeenten en beleidsvorm, 2011

	n	%
Geen beleid	0	0
Nulbeleid	0	0
Maximumbeleid	103	99
Anders	1	1
Totaal	104	100

In 2011 hebben van alle 104 coffeeshopgemeenten 41 één coffeeshop, 45 gemeenten hebben twee tot vijf coffeeshops, terwijl 18 gemeenten meer dan vijf coffeeshops hebben. Ten opzichte van 2009 is deze situatie niet noemenswaardig veranderd.

In totaal zijn er in 2011 19 gemeenten die meer of minder coffeeshops hebben dan in het beleid als maximum is vastgesteld. Er zijn acht gemeenten die meer coffeeshops kennen dan officieel zijn toegelaten. Zij hebben samen 26 coffeeshops te veel. Daarnaast zijn er 11 gemeenten waar momenteel minder coffeeshops zijn gevestigd dan toegelaten. Gezamenlijk hebben zij 20 coffeeshops minder dan het vastgestelde maximum. Ten opzichte van 2007 is het aantal gemeenten waar het aantal aanwezige coffeeshops niet in overeenstemming is met het beleid afgenomen. In 2007 waren er nog 34 gemeenten waarin het aantal coffeeshops niet overeenkwam met het beleid: 17 gemeenten hadden meer coffeeshops (in totaal 24 coffeeshops), terwijl eveneens 17 gemeenten minder coffeeshops hadden (in totaal 24 coffeeshops).

3.4 Overig lokaal cannabisbeleid

Gemeenten kunnen maatregelen in het softdrugsbeleid opnemen om drugstoerisme en niet gedoogde verkoop van softdrugs tegen te gaan.

Tegengaan niet gedoogde verkoop

Gemeenten hebben de Opiumwet en de Gemeentewet (artikel 174a) tot hun beschikking om de niet-gedoogde verkoop van softdrugs tegen te gaan. In de gemeenten waar sprake is van actief beleid is de politie veelal de eerste die niet gedoogde verkoop aantreft. Zowel bestuurlijk als strafrechtelijk (op basis van de Gemeentewet en de Opiumwet) kan vervolgens worden opgetreden.

In 2011 heeft 64% van de Nederlandse gemeenten artikel 13b van de Opiumwet expliciet in het beleid opgenomen, terwijl dit percentage in 2007 op 62% lag. Verder zegt 56% van de gemeenten in 2011 artikel 174a van de Gemeentewet te hebben opgenomen in het beleid, terwijl in 2007 62% van de gemeenten dit aangaf.

Tabel 3.4 Wetsartikelen met betrekking tot niet gedoogde drugsverkoop in het gemeentelijk beleid in 2007 en 2011, in %

		Gemeenten met coffeeshops		Gemeenten zonder coffeeshops		Totaal	
		2007	2011	2007	2011	2007	2011
artikel 13b Opiumwet	Ja	82	85	56	57	62	64
	Nee	18	14	42	41	36	34
	Weet niet	0	1	2	2	2	2
Totaal		100	100	100	100	100	100
artikel 174a Gemeentewet	Ja	81	65	55	56	62	56
	Nee	19	33	43	42	37	42
	Weet niet	0	3	2	2	2	2
Totaal		100	100	100	100	100	100

Uit tabel 3.5 blijkt dat artikel 13b van de Opiumwet in 2011 in 18 van de 104 coffeeshopgemeenten in totaal 45 keer is gebruikt om de niet gedoogde verkoop van softdrugs tegen te gaan. Bij 29 gemeenten zonder coffeeshops is het artikel in 2011 49 keer gebruikt voor de niet gedoogde verkoop van softdrugs, terwijl dat aantal in 2007 op zeven lag. Verder blijkt dat artikel 174a van de Gemeentewet in 2011 niet is toegepast om de niet gedoogde verkoop aan te pakken, tegenover tien gemeenten die dit artikel in 2007 toepasten. Deze daling wordt waarschijnlijk veroorzaakt

door de wijziging van artikel 13b van de Opiumwet in september 2007.²

Tabel 3.5 Toepassing wetsartikelen ten aanzien van illegale drugsverkoop in 2007 en 2011, in aantallen

		Gemeenten met coffeeshops		Gemeenten zonder coffeeshops	
		Aantal gemeenten (Aantal keer toegepast)		Aantal gemeenten (Aantal keer toegepast)	
		2007	2011	2007	2011
artikel 13b Opiumwet	Toegepast	25 (59)	18(45)	5(7)	29(49)
	Niet toegepast	80	86	298	281
	Weet niet	1	0	34	4
Totaal		106	104	337	314
artikel 174a Gemeentewet	Toegepast	10(22)	0	0	0
	Niet toegepast	95	104	304	308
	Weet niet	1	0	33	6
Totaal		106	104	337	314

Tegengaan drugstoerisme

De coffeeshops in Nederland kunnen een aantrekkingskracht hebben op buitenlandse (soft)drugstoeristen. Dit is voornamelijk het geval in enkele grote steden en in gemeenten aan de grens met België en Duitsland. In 2011 is aan alle gemeenten gevraagd of er sprake is van buitenlands drugstoerisme, waarvan 37 dit bevestigen. Het betreft 25 gemeenten met coffeeshops en 12 gemeenten zonder coffeeshops.

Van de 37 gemeenten die aangeven te maken te hebben met drugstoerisme hebben tien gemeenten (extra) beleid opgesteld om deze vorm van toerisme aan banden te leggen. In drie gevallen gaat het om gemeenten met coffeeshops. De extra maatregelen die worden genoemd zijn onder andere dat coffeeshops nog maar twee gram softdrugs per klant mogen verkopen, terwijl ook vervroegde sluitingstijden worden genoemd. Ook zeven gemeenten zonder coffeeshops treffen maatregelen om

² Sinds 2007 hoeft de verstoring van de openbare orde niet meer te worden aangetoond bij verkoop van softdrugs vanuit panden die niet voor publiek toegankelijk zijn. Artikel 174a van de gemeentewet wordt hierdoor minder gebruikt voor de sluiting van drugspanden die niet voor publiek toegankelijk zijn.

drugstoerisme tegen te gaan. Uit de antwoorden blijkt echter dat hier een grote overlap bestaat met maatregelen tegen illegale verkoop. De gemeenten noemen bijvoorbeeld als maatregel tegen drugstoerisme: toepassing van de APV met betrekking tot straathandel en drugsrunners; extra politiecontroles; en cameratoezicht.

Wet BIBOB

Sinds 1 juni 2003 kunnen gemeenten onder andere in hun uitvoering van het coffeeshopbeleid gebruik maken van de Wet Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur (Wet BIBOB). Met deze Wet is het voor gemeenten mogelijk een aanvraag voor een vergunning of subsidie te weigeren wanneer het vaststaat dat door de aanvrager strafbare feiten zijn gepleegd of wanneer een redelijk vermoeden bestaat dat deze zullen worden gepleegd. Voor coffeeshops is het van belang op te merken dat het BIBOB instrumentarium alleen kan worden toegepast ten aanzien van de horeca-exploitatievergunning en niet ten aanzien van de gedoogverklaring (Snippe e.a. 2004).

Uit tabel 3.6 blijkt dat eind 2011 in totaal 75% van de coffeeshopgemeenten de wet BIBOB in het beleid heeft opgenomen, hetgeen ongeveer gelijk is aan dat in 2007. Van de gemeenten met coffeeshops geeft 25% aan de wet in 2011 te hebben toegepast ten aanzien van coffeeshops.³

Tabel 3.6 Implementatie Wet BIBOB ten aanzien van coffeeshops in coffeeshopgemeenten 2007 en 2011

	2007		2011	
	n	%	n	%
Ja, in beleid opgenomen en toegepast op coffeeshops	35	33	26	25
Ja, in beleid opgenomen maar (nog) niet toegepast op coffeeshops	47	44	52	50
Nee, niet in beleid opgenomen	23	22	26	25
Weet niet / niet zeker	1	1	0	0
Totaal	106	100	104	100

³ Hierbij kan geen goede vergelijking worden gemaakt met 2007, omdat dit percentage mede afhankelijk is van het aantal vergunningaanvragen.

De gemeenten die de wet hebben toegepast, is ook gevraagd hoe vaak ze deze in 2011 voor coffeeshops hebben toegepast. In 2011 hebben 26 gemeenten de wet BIBOB toegepast op coffeeshops. Het merendeel (15) heeft de wet voor één coffeeshop toegepast. Vijf gemeenten hebben deze wet op twee coffeeshops toegepast en zes gemeenten op drie of meer coffeeshops.

4. HANDHAVINGSBELEID

Dit hoofdstuk gaat in op het formele gemeentelijke beleid inzake handhaving van de AHOJ-G criteria in de 104 gemeenten met coffeeshops.¹ Allereerst wordt aandacht besteed aan de definiëring van de AHOJ-G criteria. In paragraaf 4.2 wordt vervolgens ingegaan op de additionele beleidscriteria die gemeenten in hun beleid kunnen opnemen. De derde paragraaf gaat in op de handhavingswijze in beleid, terwijl in de vierde paragraaf het sanctiebeleid en overtredingen worden behandeld. Paragraaf 4.5 bespreekt tenslotte ervaringen, knelpunten en toekomstplannen met betrekking tot coffeeshopbeleid.

4.1 Definiëring AHOJ-G criteria

Bijna alle gemeenteambtenaren zien de AHOJ-G criteria als ondersteunend middel om op gemeentelijk niveau de verkoop van softdrugs te reguleren. Het overgrote deel van de gemeenten (97%) geeft bij de omschrijving van de AHOJ-G criteria aan dat deze op lokaal niveau expliciet zijn afgestemd op de richtlijnen van het College van procureurs-generaal. Gemeenten staat het vrij om binnen het landelijke kader een coffeeshopbeleid met eigen accenten te voeren.²

Het blijkt dat de definiëring van de AHOJ-G criteria in de gemeenten met coffeeshops ten opzichte van 2007 nauwelijks aan verandering onderhevig is geweest. Wanneer het beleid wel is aangepast betreft het vaak een aanscherping van de handhavingen, maar zijn de AHOJ-G criteria onveranderd overgenomen in het nieuwe beleid.

¹ Eén gemeente heeft geen handhavingen voor coffeeshops. Vandaar dat in de paragrafen 4.1 tot en met 4.4 meermalen wordt gesproken over een totaal van 103 gemeenten.

² Het is niet mogelijk om beleid te voeren dat ruimer is dan het landelijke kader.

Hieronder worden de definities van de AHOJ-G criteria besproken, voor zover er sprake is van aanvullingen op of afwijkingen van de landelijke richtlijnen. Dit is bij drie van de 103 coffeeshopgemeenten met handhavingsbeleid het geval.

Affichering

Het overgrote deel (102) van de 103 gemeenten hanteert de definitie van de officiële richtlijn, terwijl één gemeente dit criterium een nadere interpretatie geeft: zij vermeldt expliciet het verbod op openlijke of opdringerige affichering.

Harddrugs

Dit criterium is in het gemeentelijk beleid altijd gedefinieerd conform de richtlijnen van het College van procureurs-generaal.

Overlast

Alle gemeenten hanteren in het beleid de definitie van het College van procureurs-generaal: onder overlast kan worden verstaan parkeeroverlast rond de coffeeshop, geluidshinder, vervuiling en/of voor of nabij de coffeeshop rondhangende klanten.

Jeugdigen

Dit criterium wordt in alle gemeenten eenduidig gedefinieerd conform de richtlijnen: geen verkoop aan en/of aanwezigheid in de coffeeshops van personen onder de 18 jaar.

Grote hoeveelheden

Bijna alle (102) gemeenten hanteren de gestelde norm van 5 gram per persoon per transactie als definitie. In één gemeente wordt in 2011 een norm van 2 gram per persoon per transactie gehanteerd. In een toelichting geeft één gemeente aan dat er pas een sanctie volgt bij verkoop van meer dan 30 gram aan één persoon.

Maximale handelsvoorraad

Vrijwel alle (102) gemeenten hanteren het criterium van 500 gram als maximale handelsvoorraad. In één gemeente is dit criterium niet of nog niet gedefinieerd in het coffeeshopbeleid.

4.2 Additionele beleidscriteria

Naast de AHOJ-G criteria kunnen gemeenten additionele criteria in hun beleid opnemen om de verkoop van softdrugs via coffeeshops te reguleren. Belangrijke criteria hierbij zijn de vestigingscriteria. Daarnaast hanteren sommige gemeenten nog aanvullende criteria en beleidsregels.

Vestigingscriteria

Het gedogen van coffeeshops in een gemeente is vaak gebonden aan vestigingscriteria. Hieronder wordt ingegaan op de afstand tot scholen, de afstand tot de landsgrens en overige vestigingscriteria.

Afstand tot scholen

Van de 104 gemeenten met coffeeshops hanteren er 86 (83%) in 2011 een afstands- of nabijheidscriterium ten opzichte van scholen (zie tabel 4.1). Hiervan hebben 79 gemeenten aangegeven wat de toegestane minimale afstand is. Voor 36 van deze 79 gemeenten geldt dat het criterium zowel betrekking heeft op basisscholen als op het voortgezet onderwijs. Daarentegen geldt voor 17 gemeenten dat het criterium alleen betrekking heeft op het voortgezet onderwijs. Voor 27 gemeenten geldt dat het criterium betrekking heeft op een onderwijsinstelling, maar is dit in het beleid niet gespecificeerd. Voor 34 gemeenten geldt dat het afstandscriterium alleen betrekking heeft op basisscholen.

De meeste (69) gemeenten geven in 2011 aan dat ze uitgaan van een afstand van 250 meter of minder dan 250 meter. In de overige gemeenten zijn (minimale) afstanden vastgesteld die variëren van 300 tot 500 meter. Zeven gemeenten hebben de formele afstand niet in het beleid vastgelegd. Hier wordt het afstandscriterium vaak omschreven als 'niet in de (directe) nabijheid van scholen'. Ten opzichte van 2007 zijn er twee gemeenten bijgekomen die beleid hebben geformuleerd ten aanzien van de afstand tot scholen.

In de meeste van deze gemeenten is het afstandscriterium echter een ex-ante criterium, hetgeen inhoudt dat het vestigingscriterium niet actief wordt gehandhaafd. Het criterium geldt niet voor bestaande coffeeshops, maar is alleen van toepassing voor de vestiging van een (nieuwe) coffeeshop.

Tabel 4.1 Aantal gemeenten dat al dan niet de afstand tot scholen in het coffeeshopbeleid heeft opgenomen, 2007 en 2011

Beleid	2007		2011	
	n	%	n	%
Minder dan en gelijk aan 250 meter	61	58	69	67
Meer dan 250 meter	9	9	10	10
Niet in de 'nabijheid' van scholen	14	13	7	7
Geen afstandscriterium in beleid	21	20	18	17
Weet niet	1	1	-	-
Totaal	106	100	104	100

De gemeenteambtenaren zijn in 2011 gevraagd in hoeverre de bestaande coffeeshops voldoen aan de in het lokale beleid vastgestelde afstandscriterium tot scholen. In 2011 blijken bij 70 van de 86 (81%) van de gemeenten met een afstandscriterium tot scholen, alle coffeeshops in de gemeente te voldoen aan het afstandscriterium. In 15 gemeenten (17%) voldoet minimaal één coffeeshop niet aan het criterium. Dit zijn minder gemeenten dan in 2007 toen 31% van de gemeenten dit aangaf. Van deze 15 gemeenten hebben negen gemeenten één coffeeshop gevestigd binnen de gestelde afstand en zes gemeenten hebben twee of meer coffeeshops die niet aan het lokale gestelde afstandscriterium voldoen. In deze 15 gemeenten samen voldoen 27 coffeeshops niet aan het lokale gestelde afstandscriterium. Dit zijn minder coffeeshops dan in 2007 toen 59 coffeeshops niet aan het gestelde afstandscriterium voldeden. In één gemeente is niet bekend of de coffeeshops voldoen aan het criterium.

Per 1 januari 2014 zal in Nederland een afstandscriterium van coffeeshops tot scholen gelden. Het afstandscriterium houdt in dat de minimale afstand tussen een coffeeshop en een school voor voortgezet of beroepsonderwijs 350 meter moet zijn (TK 24 077, nr. 267).³ Van de 104 gemeenten met coffeeshops weten 91 gemeenten of er coffeeshops binnen het gestelde afstandscriterium van 350 meter vallen, terwijl 13 gemeenten aangeven dit niet te weten. Van deze 91 gemeenten zeggen 26 gemeenten dat er coffeeshops binnen het gestelde afstandscriterium zijn

³ Om de afstand te meten geldt de reëel af te leggen afstand te voet over de openbare weg tussen de voordeur van de coffeeshop tot de hoofdingang van de school.

gelegen. In totaal zullen er in deze 26 gemeenten 164 coffeeshops moeten verplaatsen of sluiten als scholen niet binnen een loopafstand van 350 meter van een coffeeshop gehuisvest mogen zijn.

Afstand tot de landsgrens

Van de 104 gemeenten met coffeeshops liggen 14 direct aan de landsgrens. In geen enkele gemeente is beleid opgesteld omtrent de afstand tot de landsgrens.

Overige vestigingscriteria

In 84 van de 104 gemeenten gelden, buiten de bovenstaande beleidscriteria en maatregelen, één of meerdere overige vestigingscriteria voor coffeeshops (tabel 4.2). Er zijn in 2011 meer gemeenten met overige vestigingscriteria dan in 2007; toen gaven 61 gemeenten aan overige vestigingscriteria te hanteren.

In 2011 zijn onder meer criteria opgesteld omtrent de afstand tot jongerenvoorzieningen, afbakening ruimtelijk gebied, een locatie met horecabestemming, woonwijk en/of buitengebieden en nabijheid van daklozen- en/of verslaafdenopvang.

Tabel 4.2 Gemeenten met overige vestigingscriteria in coffeeshop-beleid, 2011, in aantallen en in % (n=84) *

criterium/Maatregel	n	%
Niet in nabijheid van jongerenvoorziening	36	43
Onderlinge afstand tussen coffeeshops	31	37
Binnen afgebakend ruimtelijk gebied	33	39
Op een locatie met horecabestemming	40	48
Niet in woonwijk/ buitengebieden (i.v.m. aantasting woon- en leefklimaat)	40	48
Niet in nabijheid van horeca, winkels of bedrijven	26	31
Niet in nabijheid van daklozen- en/of verslaafdenopvang	9	11
Geen verbinding tussen woning en coffeeshop	4	5
Anders	10	12

* Open vraag, meerdere antwoorden mogelijk.

De gemeenteambtenaren is tevens gevraagd of de bestaande coffeeshops voldoen aan de gestelde vestigingscriteria. Het blijkt dat in 16 gemeenten niet aan één of meerdere van deze criteria

wordt voldaan, terwijl één gemeente niet weet of dit het geval is. Vijf gemeenten geven aan dat de betreffende coffeeshops niet voldoen aan het spreidingsbeleid. Ambtenaren van drie gemeenten zeggen dat de betreffende coffeeshops gelegen zijn in een woonwijk. De overige acht gemeenten geven aan dat de betreffende coffeeshop in de nabijheid van verslaafdenopvang, jongerenvoorzieningen en winkels en/of de binnenstad gelegen is.

Overige aanvullende criteria

Het overgrote deel (98) van de gemeenten met coffeeshops hanteert naast vestigingscriteria nog overige criteria en beleidsregels voor de vestiging van coffeeshops (tabel 4.3). Dit is meer dan in 2007 toen 53 gemeenten additionele criteria hanteerden.

Terrassen en kansspelautomaten zijn niet toegestaan in respectievelijk 42 en 33 gemeenten. De exploitatie van een coffeeshop is in 33 gemeenten pas mogelijk als de beheerder(s) gevrijwaard is (zijn) van criminele antecedenten. Op het moment dat er criminele activiteiten van het personeel of in de coffeeshop plaatsvinden nadat een exploitatievergunning is verstrekt, heeft dit ook gevolgen voor de coffeeshop. Daarnaast zijn in 29 gemeenten de coffeeshops gebonden aan andere openings- en sluitingstijden dan de horeca en de detailhandel. De aanwezigheid van voorlichtingsmateriaal is verplicht voor de coffeeshops in 29 gemeenten. In 26 gemeenten moeten de coffeeshops permanent een beheerder in de coffeeshop hebben. In 25 gemeenten dienen de coffeeshopeigenaren een verklaring van goed betaaldrag van de belastingdienst te hebben, terwijl in 22 gemeenten expliciet het verbod op verkoop van smart- of eco-drugs is opgenomen. Daarnaast zijn er nog diverse beleidscriteria die in 13 of minder gemeenten zijn opgenomen, zoals: (leeftijds)eisen exploitant en/of personeel; een verplichte cursus voor het personeel; en periodiek overleg tussen bewoners, politie en gemeente.

Tabel 4.3 Aantal gemeenten met onderscheiden additionele criteria in het coffeeshopbeleid, 2011 (n=98)*

criterium/maatregel	n	%
Geen terrassen	42	43
Geen kansspelautomaten	33	34
Overige eisen voor beheerder	33	34
Geen criminele activiteiten	33	34
Inrichtingseisen	30	31
Aanwezigheid van voorlichtingsmateriaal	29	30
Afwijkende openings- en sluitingstijden	29	30
Permanente aanwezigheid van beheerder	26	27
Geen verkoop van smart- of eco-drugs	22	22
Drank en Horecaverordening	13	13
Vrij toegankelijk voor controle- en/of toezichthouders	12	12
(Leeftijds)eisen exploitant/ personeel	12	12
Verplichte cursus personeel	8	8
Periodiek overleg (bewoners, politie en gemeente)	8	8
Alleen verkoop tegen directe/ contante betaling	8	8
Aanpak ter ontmoediging/ voorkoming	8	8
Beheerder moet in bezit zijn van diploma's	5	5
Boekhoudplicht	5	5
Verbod loketverkoop	5	5
Eisen m.b.t. parkeergelegenheid	4	4
Huisregels/prijslijst op zichtbare plek	4	4
Verbod verkoop rondom coffeeshops	4	4
Legitimatieplicht bezoekers	3	3
Geen samenshoring voor de coffeeshop	2	2
Schoon houden leefomgeving	2	2
Vrije toegankelijkheid (inclusief politie en hulpdiensten)	1	1
Anders	14	14

* Open vraag, meerdere antwoorden mogelijk.

4.3 Handhavingwijze in beleid

Van de 104 gemeenten met coffeeshops hebben 103 in het beleid vastgelegd dat de AHOJ-G criteria worden gehandhaafd. Eén gemeente geeft aan dat dit (nog) niet het geval is. In het overgrote

deel (102) van de gemeenten is de handhaving van alle vijf criteria volgens de gemeenteambtenaren vastgelegd in een handhavingsarrangement.

Handhavingsarrangementen

Handhaving van de gedoogcriteria is primair een taak van de burgemeester, maar hiervoor is wel een goed samenspel met de partners in de lokale driehoek (gemeente, politie, Openbaar Ministerie) vereist. De burgemeester draagt zorg voor het realiseren van adequaat toezicht op de naleving van de gedoogcriteria. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een handhavingsarrangement. Het toezicht kan worden uitgeoefend door verschillende partijen. In bijna de helft (51) van de gemeenten is afgesproken dat de politie in samenwerking met de gemeente toeziet op de naleving van de AHOJ-G criteria (tabel 4.4). In 29 gemeenten dient het toezicht alleen door de politie te worden uitgevoerd.

Tabel 4.4 Aantal gemeenten naar handhavers van de AHOJ-G criteria in 2011

Handhaver	n	%
Politie	29	28
Politie en gemeente	51	50
Politie, gemeente en OM	8	8
Gemeente	1	1
Gemeente en OM	1	1
(nog) Geen instanties aangewezen	9	9
Anders	4	4
Totaal	103	100

Controle AHOJ-G criteria

De gemeenteambtenaren is tevens gevraagd of de controles op naleving van de AHOJ-G criteria en het criterium van de maximale handelshoeveelheid in werkelijkheid ook worden uitgevoerd door de instanties die volgens het handhavingsarrangement dit dienen te doen. In 70 gemeenten worden de controles in werkelijkheid ook uitgevoerd door de daarvoor aangewezen instanties. Daarnaast worden in acht gemeenten de controles in werkelijkheid uitgevoerd door de daarvoor aangewezen instanties in samenwerking met één of meerdere andere instanties, waaronder de belastingdienst, brandweer en de GGD. Tevens geven 15 gemeenten aan dat toezicht op de

naleving van de AHOJG-criteria geschiedt door de politie, terwijl in het handhavingsarrangement is opgenomen dat de politie dit doet in samenwerking met de gemeente.

Er wordt op diverse wijzen gehandhaafd. In 56 gemeenten waarin de handhavingswijze is vastgelegd, zouden de AHOJ-G criteria op pro-actieve wijze gehandhaafd dienen te worden, door middel van (on)aangekondigde controles. Een vijfde van de gemeenten geeft aan reactieve handhaving (naar aanleiding van meldingen; 20%) formeel in het handhavingsbeleid te hebben opgenomen.

Naast de reguliere controles van de AHOJ-G criteria worden in enkele gemeenten soms extra controles van de criteria uitgevoerd tijdens integrale acties met de belastingdienst en/of de politie.

Handhavingsfrequentie

In 43 van de gemeenten dient volgens de ambtenaren jaarlijks een minimaal aantal controles van de AHOJ-G criteria te worden uitgevoerd (tabel 4.5). Het minimum aantal controles dat de gemeenten in het beleid hebben vastgelegd varieert van één tot 12. Gemiddeld dienen de AHOJ-G criteria in een coffeeshop circa vijf keer per jaar te worden gecontroleerd. De overige 60 gemeenten met een handhavingsbeleid hebben geen minimaal aantal controles per jaar vastgelegd.

Tabel 4.5 Handhavingsfrequentie in gemeentelijk coffeeshopbeleid, 2011

Frequentie	n	%
Niet in beleid vastgesteld	60	58
1 keer per jaar	4	4
2 keer per jaar	17	17
3 tot 5 keer per jaar	12	12
6 tot 11 keer per jaar	5	5
12 keer per jaar	5	5
Totaal	103	100

*26 keer per jaar

4.4 Sanctiebeleid en overtredingen

Bij de gemeenten met coffeeshops is tevens nagegaan welk sanctiebeleid men hanteert bij overtredingen van de AHOJ-G

criteria.⁴ Daarnaast is de gemeenteambtenaren gevraagd of in 2011 overtredingen van deze criteria zijn geconstateerd en hoe die zijn gesanctioneerd.

Bestuursrechtelijke sancties

In 93 gemeenten met coffeeshops (90%) zijn de bestuursrechtelijke sancties voor het overtreden van de AHOJ-G criteria formeel vastgelegd in het coffeeshopbeleid. In de overige tien gemeenten is hiervan (nog) geen sprake.

De meest voorkomende sancties die in de gemeenten met een sanctiebeleid worden gehanteerd zijn: formele waarschuwingen; sluitingen voor bepaalde tijd (bijvoorbeeld twee weken of drie maanden); sluitingen voor onbepaalde tijd; en definitieve sluitingen. Daarnaast hanteren gemeenten in mindere mate sanctiemiddelen, zoals geldelijke boetes en intrekking van de gedoogverklaring.⁵

Stappenplan

In de meeste gemeenten (90%) waar in het beleid sancties zijn vastgelegd is, evenals in 2007 (94%), een sanctietraject of stappenplan vastgesteld. Dit traject of plan bestaat (per criterium) uit twee, drie, vier of vijf fasen. Dit betekent dat bij een herhaling van de overtreding, al dan niet binnen een bepaalde periode, de sancties hoger zijn. Hierbij kunnen twee soorten sanctiebeleid worden onderscheiden (Bieleman e.a. 2003):

- a. uniform sanctietraject: op het (herhaaldelijk) overtreden van één van de AHOJ-G criteria volgt per criterium hetzelfde sanctietraject;

⁴ Hiervoor zijn vragen gesteld over de bestuursrechtelijke sanctievormen die voor de afzonderlijke criteria in het beleid zijn vastgesteld en zijn beleidsstukken van gemeenten geraadpleegd. De strafrechtelijke sancties op overtredingen worden hier buiten beschouwing gelaten.

⁵ Intrekken van de verklaring wil zeggen dat de ondernemer (voor een bepaalde tijd) in zijn onderneming geen cannabis mag verkopen. De verkoop van overige (non-alcoholische) producten in deze periode is wel toegestaan. Alhoewel het intrekken van de gedoogverklaring kan leiden tot het staken van de activiteiten van de coffeeshophouder (sluiting) moet het los worden gezien van bestuursrechtelijke sluiting.

- b. pluriform sanctietraject: op het (herhaaldelijk) overtreden van de verschillende criteria volgt een apart vastgelegd sanctietraject.

Bij de overige (negen) gemeenten zijn de sancties per criterium in het formele beleid vastgelegd, maar is er geen sprake van een formeel vastgesteld stappenplan.⁶

In tabel 4.6 wordt vermeld hoe de vier meest voorkomende sancties in de gemeenten die een stappenplan hanteren, zijn vastgelegd. Ten opzichte van 2007 is in deze verdeling nauwelijks verandering opgetreden.

Het blijkt dat formele waarschuwingen en sluitingen voor bepaalde tijd ook in 2011 de meest gebruikte sanctievormen zijn in de gemeenten die in het sanctiebeleid een stappenplan hebben vastgesteld (tabel 4.6). Zwaardere sancties zoals definitieve sluiting wordt meestal pas toegepast wanneer er sprake is van het herhaaldelijk (drie of vier maal) overtreden van één van de criteria. Daarnaast kunnen de zwaardere sancties voor het Harddrugscriterium in veel gemeenten in een eerder stadium worden opgelegd dan de overige criteria.

Sanctionering Afficheringscriterium

In de meeste (68) van de 93 gemeenten volgt op geconstateerde overtreding van het Afficheringscriterium (in eerste instantie) een formele waarschuwing. Bij herhaling van de overtreding worden de sancties hoger, waarbij sluiting voor bepaalde tijd, meestal drie maanden, het vaakst voorkomt. Andere sancties die voorkomen zijn geldboetes en het intrekken van de gedoogverklaring (na meerdere overtredingen).

Sanctionering Harddrugscriterium

Evenals in voorgaande metingen wordt overtreding van het Harddrugscriterium in het gemeentelijk beleid zwaarder gesanctioneerd dan de overige vijf criteria. In 57 van de 93 gemeenten wordt beoogd overtredingen van het Harddrugscriterium direct te bestraffen met een sluiting voor bepaalde tijd

⁶ Dit betekent (voor de praktijk) overigens niet dat de sancties niet afhankelijk zijn van de aard en de frequentie van de overtreding.

van de coffeeshop, variërend van drie tot 12 maanden. Bij twee gemeenten wordt overtreding van het Harddrugs criterium direct bestraft met een definitieve sluiting van de coffeeshop.

Tabel 4.6 Aantal gemeenten dat bepaalde stappen van bestuursrechtelijke sanctiemogelijkheden op overtredingen van de AHOJ-G criteria en de maximale handelsvoorraad in beleid hanteert in 2011 (n=93)*

	1 ^e stap	2 ^{de} stap	3 ^{de} stap	4 ^{de} stap	5 ^{de} stap	Totaal
Affichering						
Formele waarschuwing	68	6	0	0	0	68
Sluiting voor bepaalde tijd	11	58	36	3	0	108
Sluiting voor onbepaalde tijd	0	0	4	12	0	16
Intrekken gedoogverklaring	1	10	15	5	0	31
Definitieve sluiting	0	1	4	2	2	9
Anders**	9	5	1	1	0	16
Harddrugs						
Formele waarschuwing	13	0	0	0	0	13
Sluiting voor bepaalde tijd	57	22	3	0	0	82
Sluiting voor onbepaalde tijd	5	13	2	1	0	21
Intrekken gedoogverklaring	5	10	6	1	0	22
Definitieve sluiting	2	6	6	0	0	14
Anders**	5	1	0	0	1	7
Overlast						
Formele waarschuwing	58	13	0	0	0	71
Sluiting voor bepaalde tijd	14	49	42	9	0	114
Sluiting voor onbepaalde tijd	0	0	4	12	1	17
Intrekken gedoogverklaring	1	10	10	3	3	27
Definitieve sluiting	0	1	3	3	2	9
Anders**	13	4	4	3	1	25
Jeugd						
Formele waarschuwing	49	5	0	0	0	54
Sluiting voor bepaalde tijd	29	57	31	3	1	121
Sluiting voor onbepaalde tijd	7	3	6	11	0	27
Intrekken gedoogverklaring	2	11	13	3	0	29
Definitieve sluiting	0	1	5	3	1	10
Anders**	0	3	3	0	1	7
Grote hoeveelheden						
Formele waarschuwing	54	5	0	0	0	59
Sluiting voor bepaalde tijd	18	56	36	7	0	117
Sluiting voor onbepaalde tijd	0	1	6	13	1	21
Intrekken gedoogverklaring	1	6	13	3	0	23
Definitieve sluiting	0	2	4	2	0	8
Anders**	8	2	1	0	0	11
Maximale handelsvoorraad						
Formele waarschuwing	56	5	0	0	0	61
Sluiting voor bepaalde tijd	20	56	35	7	1	119
Sluiting voor onbepaalde tijd	0	2	8	12	0	22
Intrekken gedoogverklaring	1	10	11	4	0	26
Definitieve sluiting	0	1	4	2	0	7
Anders**	7	3	1	0	1	12

* Meerdere antwoorden/combinaties mogelijk.

** Geldboetes, inbeslagname softdrugs, strafrechtelijke vervolging.

Sanctionering Overlastcriterium

Ook op deze overtreding wordt in de meeste (58) van de 93 gemeenten eerst een formele waarschuwing. Dit is minder dan in 2007 toen in 62 gemeenten in het sanctiebeleid was opgenomen dat bij de eerste stap eerst een formele waarschuwing wordt gegeven. Bij herhaling van de overtreding zijn de geformuleerde sancties hoger, waarbij sluiting voor een periode van één tot zes maanden gebruikelijk is.

Sanctionering Jeugd criterium

Waarschuwingen bij overtredingen van dit criterium zijn alleen geformuleerd als sanctie voor de eerste en tweede overtreding. Bij een eerste of tweede herhaling zal in de meeste gemeenten een sluiting van drie tot 12 maanden volgen. Overtredingen van dit criterium worden, samen met het harddrugscriterium, bovendien vaker strafrechtelijk vervolgd.

Sanctionering criterium Grote hoeveelheden

In de meeste (54) van de 93 gemeenten volgt op geconstateerde overtreding van het criterium Grote hoeveelheden (in eerste instantie) een formele waarschuwing. Bij herhaling van de overtreding worden de sancties hoger, waarbij sluiting voor bepaalde tijd het vaakst voorkomt.

Sanctionering Maximale handelsvoorraad

Bij overtreding van de maximale handelsvoorraad blijken vrijwel dezelfde sancties en sanctietrajecten te gelden als voor het overtreden van het criterium 'Grote hoeveelheden'. Een formele waarschuwing is de meest genoemde sanctie. Bij herhaling van de overtreding worden de sancties hoger, waarbij sluiting voor bepaalde tijd het vaakst voorkomt.

Aantallen overtredingen

Aan alle ambtenaren van gemeenten met coffeeshops is gevraagd naar het aantal geconstateerde overtredingen van de AHOJ-G criteria in 2011. In tabel 4.7 is aangegeven in hoeveel gemeenten er al dan niet overtredingen van de AHOJ-G criteria zijn vastgesteld, terwijl in tabel 4.8 het aantal overtredingen van de AHOJ-G criteria in alle gemeenten samen staat vermeld.

In het merendeel van de gemeenten zijn volgens de ambtenaren in 2011 geen overtredingen van de afzonderlijke criteria vastgesteld (tabel 4.7). In 30 gemeenten hebben één of meerdere overtredingen plaatsgevonden. De vastgestelde overtredingen hebben in 2011 vooral betrekking op het jeugdcriterium (11 gemeenten) en op de maximale handelsvoorraad (13 gemeenten). Ook in 2007 komen deze overtredingen het vaakst voor. Overtredingen van het afficheringscriterium, die in 2007 in één gemeente voorkwam, worden in 2011 in vijf gemeenten vastgesteld. Daarnaast worden overtredingen van het harddrugs-criterium en het overlastcriterium, die in 2007 in respectievelijk nul en drie gemeenten voorkwamen, in 2011 in één en vier gemeenten vastgesteld.

Tabel 4.7 Aantal gemeenten waar één of meerdere overtredingen van de AHOJ-G criteria zijn vastgesteld, in 2011

Criterium	A	H	O	J	G	Max
Wel overtredingen	5	1	4	11	4	13
Geen overtredingen	99	103	100	93	100	91
Totaal	104	104	104	104	104	104

Tabel 4.8 laat zien dat er in 2011 in totaal 51 overtredingen van de AHOJ-G criteria zijn geconstateerd, hetgeen er 37 minder zijn dan in 2007. In 2011 gaat het bij de overtredingen van het J-criterium in acht gemeenten om één overtreding, terwijl in drie gemeenten twee overtredingen zijn vastgesteld. Bij de overtredingen van de maximale handelsvoorraad is er in tien gemeenten sprake van één overtreding, in één gemeente om twee overtredingen, terwijl in twee gemeenten vier overtredingen van dit criterium zijn vastgesteld.

Tabel 4.8 Aantal overtredingen van de AHOJ-G criteria in 2011 (n=30)

Aantal overtredingen	1	2	4	Totaal
Criteria:				
A-criterium	4	2	-	6
H-criterium	1	-	-	1
O-criterium	4	-	-	4
J-criterium	8	6	-	14
G-criterium	2	4	-	6
Maximale handelsvoorraad	10	2	8	20
Totaal	29	14	8	51

Aanvullende criteria

In 2011 zijn in acht gemeenten overtredingen van aanvullende criteria geconstateerd. In één gemeente gaat het om vijf overtredingen, terwijl de overige zeven gemeenten één of twee overtredingen zijn vastgesteld. In 2011 is volgens de ambtenaren van deze gemeenten in totaal 14 keer geconstateerd dat de aanvullende criteria zijn overtreden, zoals het niet aanwezig zijn van de exploitant, het niet meewerken aan controles, geen werkend administratief systeem hebben om verkoopcijfers aan te tonen en het niet hebben van voorlichtingsmateriaal in de coffeeshop.

Sluitingen voor bepaalde tijd⁷

In 12 gemeenten hebben overtredingen er toe geleid dat in 2011 15 coffeeshops zijn gesloten voor bepaalde tijd, bijvoorbeeld vier weken of zes maanden. Het gaat hierbij onder meer om overtredingen van de maximale handelsvoorraad (6 keer), G-criterium (Grote hoeveelheden, vijf gram; 2 keer) en het J-criterium (geen verkoop aan jeugdigen onder de 18 jaar; 5 keer). In zeven gemeenten is een coffeeshopeigenaar in 2011 bij de rechter in beroep gegaan tegen de sluiting van de coffeeshop. In de overige vijf gemeenten is dat niet gebeurd.

Sluitingen voor onbepaalde tijd

In negen gemeenten zijn 15 coffeeshops voor onbepaalde tijd gesloten, onder meer op grond van de APV of de wet BIBOB, afstandscriterium tot scholen, overtreding van het gedoogbeleid of overlijden van de eigenaar waarmee de vergunning is vervallen.

4.5 Ervaringen, knelpunten en toekomstplannen

De ervaringen met het coffeeshopbeleid en de handhaving van de AHOJ-G criteria zijn evenals in 2007 overwegend positief. Van de 314 gemeenten zonder coffeeshop geven 301 aan geen

⁷ In deze meting is niet gevraagd naar het aantal waarschuwingen dat is uitgedeeld na overtredingen van de gedoogcriteria, omdat in de voorgaande meting is gebleken dat enkele gemeenteambtenaren veel tijd nodig hadden om deze informatie te achterhalen.

knelpunten te hebben bij het (handhaven van het) gemeentelijk coffeeshopbeleid. Knelpunten die genoemd worden zijn te weinig bevoegd personeel (3) en illegale verkoop (1).

Van de 104 gemeenten met coffeeshops geven 66 gemeenten (64%) aan geen knelpunten te hebben bij het (handhaven van het) gemeentelijk coffeeshopbeleid. Een tekort aan bevoegd personeel (8), de toepassing van BIBOB (6), aanpak van niet gedoogde verkoop van cannabis (5), de overlast van softdrugstoerisme uit het buitenland (4) en de aanpak van softdrugsgebruik in openbare ruimten (2) worden door ambtenaren genoemd als knelpunten. De achterdeurproblematiek is volgens 13 ambtenaren in 2011 een knelpunt, terwijl dit in 2007 door vier respondenten werd genoemd.⁸

Toekomstplannen

Van de 314 gemeenten zonder coffeeshop(s) geven 74 (24%) aan de komende twee jaar het beleid te willen wijzigen. In 15 gemeenten worden de komende tijd de mogelijkheden van het artikel 13b van de Opiumwet ingepast in het beleid. Het (regionaal) beleid wordt door 14 gemeenten aangescherpt en geactualiseerd. Ambtenaren van 13 gemeenten zeggen te zullen aansluiten bij regionale en landelijke ontwikkelingen. Daarnaast zeggen zes gemeenten die geen formeel beleid hebben, van plan te zijn dit op te gaan stellen.

De gemeenten met coffeeshops zullen de komende tijd het Besloten-clubcriterium en het Ingezetenen criterium gaan handhaven. Daarnaast zeggen 36 van de 104 gemeenten met coffeeshops (35%) de komende twee jaar een andere beleidswijziging door te willen voeren. Hiervan geven 11 gemeenten aan het (regionaal) beleid te zullen aanscherpen en actualiseren, terwijl in de overige gemeenten met name zaken worden genoemd als het aanpassen en opstellen van het handhavingsarrangement (4), het maken van regionale afspraken

⁸ Onder achterdeurproblematiek wordt verstaan dat aan de ene kant (voordeur) de verkoop van cannabis wordt gedoogd, terwijl aan de andere kant (achterdeur) de bevoorrading van de coffeeshop niet wordt gedoogd. Dit levert volgens meerdere respondenten een paradoxale situatie op die wringt.

(3) en de afstand tot scholen en/of andere coffeeshops opnemen in het beleid (2). Drie gemeenten willen eerst hun huidige beleid evalueren, om op basis daarvan eventueel het beleid aan te passen.

5. CONCLUSIES

In dit laatste hoofdstuk worden de resultaten samengevat en komen de conclusies aan bod. Het tellen van het aantal coffeeshops en het inventariseren van het gemeentelijk beleid is op vergelijkbare wijze uitgevoerd als in 1999 - 2007.¹ Eind 2011, begin 2012 is aan ambtenaren van alle op dat moment bestaande 418 gemeenten een vragenlijst voorgelegd betreffende het formele, schriftelijk vastgelegde coffeeshopbeleid. De respons ligt bij de nulgemeenten evenals bij coffeeshopgemeenten op 100 procent.

De monitor kent drie onderwerpen: aantal coffeeshops en gemeentelijk beleid; handhavingsbeleid; en sanctiebeleid. Hieronder worden aan de hand van deze onderwerpen de conclusies besproken, waarbij aandacht wordt besteed aan de actuele situatie en de veranderingen hierin ten opzichte van voorgaande metingen. Tot slot wordt ingegaan op de ervaringen en toekomstplannen van de gemeenten.

5.1 Aantal coffeeshops en gemeentelijk beleid

Gemeenten zijn vrij om hun beleid met betrekking tot de vestiging van coffeeshops zelf in te vullen. Ze kunnen bijvoorbeeld kiezen voor een nulbeleid wanneer ze geen coffeeshops wensen of een maximumbeleid wanneer ze een beperkt aantal coffeeshops willen toestaan. Het (maximum) aantal coffeeshops verschilt per gemeente.

¹ In de meting van 2009 is de vragenlijst door INTRAVAL in samenwerking met de RuG niet bij alle gemeenten afgenomen, maar uitsluitend bij gemeenten die in de meting van 2007 aangaven een maximumbeleid of geen coffeeshopbeleid te hanteren. Bovendien is in 2009 een kortere versie van de vragenlijst afgenomen.

Aantal coffeeshops

- In Nederland zijn eind 2011 in totaal 651 coffeeshops gevestigd in 104 gemeenten. De gestage lichte daling van het aantal coffeeshops heeft zich de afgelopen jaren doorgezet. Het aantal coffeeshops is eind 2011 met 2,3% verminderd ten opzichte van eind 2009 toen er in totaal 666 coffeeshops waren.
- Coffeeshops zijn onder meer definitief gesloten, omdat de gedoogbeschikking is ingetrokken op basis van een negatief BIBOB-advies, de eigenaar niet in staat was om een verklaring omtrent goed gedrag te laten zien of omdat één of meer AHOJ-G criteria zijn overtreden.

Geografische spreiding en coffeeshopdichtheid

- Concentraties van coffeeshops bevinden zich, evenals in voorgaande metingen, voornamelijk in de Randstad en in de middelgrote steden in de provincie.
- Meer dan de helft van de coffeeshops bevindt zich in de zes gemeenten met meer dan 200.000 inwoners. Alle gemeenten met meer dan 100.000 inwoners hebben minimaal één coffeeshop, waarbij in twee gemeenten slechts één coffeeshop is gevestigd.
- Het gemiddelde aantal inwoners per coffeeshop ligt voor de 104 coffeeshopgemeenten in 2011 op 31.413.

Beleidsvormen

- Twee derde van de Nederlandse gemeenten voert in 2011 een nulbeleid, terwijl een kwart een maximumbeleid hanteert. Daarnaast zegt minder dan een tiende van de gemeenten geen formeel beleid te hebben. Deze situatie is grotendeels vergelijkbaar met die in 2007.
- Van de gemeenten die geen coffeeshops gedogen heeft meer dan de helft regionale afspraken gemaakt over coffeeshops, terwijl dit bij de gemeenten die wel coffeeshops gedogen op drie tiende ligt. Vaak betekent dit dat één of twee grote gemeenten in de regio coffeeshops gedogen, terwijl de kleinere gemeenten dit niet doen.

Aantal coffeeshops dat formeel wordt toegelaten

- Het aantal gemeenten waar meer of minder coffeeshops zijn dan officieel worden toegelaten ligt in 2011 op 19 gemeenten en is hiermee gedaald ten opzichte van 2007.

5.2 Handhavingsbeleid

Het is in Nederland wettelijk niet toegestaan om softdrugs te produceren of te verhandelen. Het Openbaar Ministerie heeft echter landelijke richtlijnen (de AHOJ-G criteria) opgesteld over de wijze waarop de wet dient te worden gehandhaafd.² Als door coffeeshops aan deze criteria wordt voldaan dan ziet het OM af van vervolging. Bovendien staat het gemeenten vrij om binnen het landelijke kader overige (vestigings)criteria voor coffeeshops in het beleid op te nemen.

Landelijke criteria in het gemeentelijk beleid

- Het overgrote deel van de gemeenten (97% in 2011) geeft bij de definiëring van de AHOJ-G criteria aan dat deze expliciet zijn afgestemd op de richtlijnen van het College van procureurs-generaal, terwijl enkele gemeenten bij sommige criteria afwijkingen kennen. Zo wordt in één gemeente in 2011 een norm van 2 gram per persoon per transactie gehanteerd.

² De landelijke definities van de AHOJ-G criteria zijn als volgt: geen Affichering; geen Harddrugs; geen Overlast; geen verkoop aan Jeugdigen (leeftijdsgrens van 18 jaar); en geen verkoop van Grote hoeveelheden per transactie (grens is 5 gram per klant). Daarnaast mag geen alcohol en maximaal 500 gram softdrugs aanwezig zijn in de inrichting (Maximale handelsvoorraad). Aan de bestaande AHOJG-criteria zijn per 1 januari 2012 het Besloten-clubcriterium (B-criterium) en het Ingezetenen criterium (I-criterium) toegevoegd. Per 1 mei 2012 worden het Besloten-clubcriterium (met uitzondering van het maximumaantal leden van 2.000) en het Ingezetenen criterium gehandhaafd in de provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland. Per 1 januari 2013 worden deze maatregelen ook in de overige provincies gehandhaafd, waarbij dan ook overal het maximum aantal van 2.000 leden van kracht zal worden. Ten slotte wordt per 1 januari 2014 een Afstandscriterium van 350 meter ingevoerd van coffeeshops tot scholen in het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs (TK 24 077, nr. 267). Bovendien zijn er plannen om de cannabis met een THC-gehalte van 15% of meer op lijst I van de Opiumwet plaatsen. Daarmee wordt het een harddrug.

Additionele criteria

- Van de 104 gemeenten met coffeeshops hanteren 86 gemeenten (83%) in 2011 een afstands- of nabijheidscriterium ten opzichte van scholen. De definitie van scholen verschilt per gemeente. In sommige gemeenten wordt uitsluitend gesproken over basisscholen, terwijl andere gemeenten met scholen zowel basisscholen als scholen in het voortgezet onderwijs aanduiden. De meeste (69) gemeenten geven in 2011 aan dat ze uitgaan van een afstand van 250 meter of minder dan 250 meter.
- Als per 1 januari 2014 in Nederland een beleid wordt gevoerd waarbij bestaande coffeeshops niet binnen een loopafstand van 350 meter van een school (voor voortgezet of beroepsonderwijs) mogen zijn gelegen dan dienen in ten minste 26 gemeenten in totaal 164 coffeeshops te worden verplaatst of gesloten.
- Er zijn in 2011 meer gemeenten die overige vestigingscriteria hanteren dan in 2007. In 84 van de 104 coffeeshopgemeenten gelden in 2011 één of meerdere overige vestigingscriteria voor coffeeshops. Zo geven onder meer enkele gemeenten aan dat coffeeshops niet mogen zijn gevestigd in woonwijken.
- Het overgrote deel (98) van de gemeenten met coffeeshops hanteert ook nog overige criteria en beleidsregels voor coffeeshops, hetgeen is toegenomen ten opzichte van de meting in 2007. Zo zijn sommige coffeeshops onder meer gebonden aan bepaalde openingstijden, terwijl in sommige gemeenten coffeeshops geen terras mogen hebben.

Maatregelen tegen niet-gedoogde verkoop van softdrugs

- In 2011 heeft bijna twee derde van de Nederlandse gemeenten artikel 13b van de Opiumwet expliciet in het beleid opgenomen, terwijl ruim de helft van de gemeenten artikel 174a van de Gemeentewet zegt te hebben opgenomen in het beleid.
- Artikel 13b van de Opiumwet is in 2011 in 47 gemeenten toegepast voor het sluiten van panden waar vanuit softdrugs werden verkocht.³ Het aantal toepassingen ligt hoger dan in 2007. Daarentegen is in 2011 geen gebruik gemaakt van

³ Het gaat hierbij niet om coffeeshops, maar om niet-gedoogde verkooppunten van softdrugs.

artikel 174a van de Gemeentewet. Sinds de wijziging van artikel 13b van de Opiumwet halverwege 2007 wordt artikel 174a van de Gemeentewet niet meer gebruikt voor de sluiting van drugspanden.

Handhaving

- In bijna alle gemeenten met coffeeshops is in het beleid vastgelegd hoe de AHOJ-G criteria worden gehandhaafd, terwijl één gemeente zegt dat dit (nog) niet het geval is.
- In acht gemeenten worden de controles in werkelijkheid uitgevoerd door de daarvoor aangewezen instanties in samenwerking met één of meerdere andere instanties, waaronder de belastingdienst, brandweer en GGD. Tevens geven 15 gemeenten aan dat toezicht op de naleving van de AHOJG-criteria geschiedt door de politie, terwijl in het handhavingssamenwerkingsarrangement is opgenomen dat de politie dit doet in samenwerking met de gemeente.

5.3 Sanctiebeleid en sanctionering

De vastlegging van de bestuursrechtelijke sancties voor het overtreden van de AHOJ-G criteria in het coffeeshopbeleid verschilt per gemeente. Bij de gemeenteambtenaren is nagegaan hoe dit is vastgelegd, terwijl ook is gevraagd hoeveel overtredingen van deze criteria zijn geconstateerd. Tevens is nagegaan hoe vaak overtredingen hebben geleid tot sluiting van coffeeshops voor (on)bepaalde tijd.⁴

Sanctietrajecten

- In 93 gemeenten met coffeeshops (90%) zijn de bestuursrechtelijke sancties voor het overtreden van de AHOJ-G criteria formeel vastgelegd in het coffeeshopbeleid.
- In de meeste gevallen waar in het beleid sancties zijn vastgelegd is een stappenplan vastgesteld. Dit betekent dat bij

⁴ In deze meting is niet gevraagd naar het aantal waarschuwingen dat is uitgedeeld na overtredingen van de gedoogcriteria, omdat in de voorgaande meting is gebleken dat enkele gemeenteambtenaren veel tijd nodig hadden om deze informatie te achterhalen.

een herhaling van de overtreding, al dan niet binnen een bepaalde periode, de sancties hoger zijn.

Overtredingen

- In het overgrote deel (74) van de gemeenten met coffeeshops zijn volgens de ambtenaren in 2011 geen overtredingen van de afzonderlijke criteria vastgesteld.
- De vastgestelde overtredingen in de 30 gemeenten hebben vooral betrekking op het Jeugd criterium (11 gemeenten) en op de Maximale handelsvoorraad (13 gemeenten).
- In totaal zijn volgens de ambtenaren in 2011 51 overtredingen van de AHOJ-G criteria geconstateerd, dit zijn er 37 minder dan in 2007.

Sluitingen

- Overtredingen van het G-criterium, het J-criterium en de Maximale handelsvoorraad hebben in 12 gemeenten bij 15 coffeeshops geleid tot sluiting voor bepaalde tijd, bijvoorbeeld vier weken of zes maanden.
- In negen gemeenten zijn 15 coffeeshops gesloten voor onbepaalde tijd. Coffeeshops zijn onder meer gesloten omdat de gedoogbeschikking is ingetrokken op basis van een negatief BIBOB-advies, de eigenaar niet in staat was om een verklaring omtrent goed gedrag te laten zien of omdat één of meer AHOJ-G criteria zijn overtreden.

5.4 Ervaringen en toekomstplannen

Ten slotte wordt ingegaan op de ervaringen met het huidige coffeeshopbeleid, terwijl ook de voorgenomen beleidswijzigingen van verschillende coffeeshopgemeenten worden besproken.

Ervaringen

- De ervaringen met het coffeeshopbeleid zijn evenals in 2007 overwegend positief. Van de 314 gemeenten zonder coffeeshop geven 304 aan geen knelpunten te hebben bij het (handhaven van) gemeentelijk coffeeshopbeleid.
- De gemeenten met coffeeshops zijn eveneens overwegend positief (63%), hoewel dit wel wat lager ligt dan in 2007

(71%). Een tekort aan bevoegd personeel (8), de toepassing van BIBOB (6), aanpak van niet gedoogde verkoop van cannabis (5), de overlast van softdrugstoerisme uit het buitenland (4) en de aanpak van softdrugsgebruik in openbare ruimten (2) worden in 2011 door ambtenaren genoemd als knelpunten. De achterdeurproblematiek wordt in 2011 door 13 ambtenaren genoemd, terwijl dit in 2007 door vier respondenten werd genoemd.⁵

Toekomstplannen

- Van de 314 gemeenten zonder coffeeshops geven 74 aan de komende twee jaar het beleid te willen wijzigen. Hiervan zeggen 15 gemeenten de komende tijd de mogelijkheden van artikel 13b van de Opiumwet in te willen passen. Het (regionaal) beleid wordt door 14 gemeenten aangescherpt en geactualiseerd. Ambtenaren van 13 gemeenten zeggen te zullen aansluiten bij regionale en landelijke ontwikkelingen.
- De gemeenten met coffeeshops zullen de komende tijd het Besloten-clubcriterium en het Ingezetenen criterium gaan handhaven. Daarnaast zeggen 36 van de 104 gemeenten met coffeeshops (35%) de komende twee jaar een andere beleidswijziging door te willen voeren. Hiervan geven 11 gemeenten aan het (regionaal) beleid te zullen aanscherpen en actualiseren.

⁵ Onder achterdeurproblematiek wordt verstaan dat aan de ene kant (voordeur) de verkoop van cannabis wordt gedoogd, terwijl aan de andere kant (achterdeur) de bevoorrading van de coffeeshop niet wordt gedoogd. Dit levert volgens meerdere respondenten een paradoxale situatie op die wringt.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Adviescommissie Van de Donk (2009)
Geen deuren maar daden. Nieuwe accenten in het Nederland drugsbeleid. Adviescommissie Drugsbeleid, Den Haag.
- Bieleman, B., L. Schakel, E. de Bie, J. Snippe (1995)
Wolken boven coffeeshops. Inventarisatie van overlast rond coffeeshops en ontwikkelingen in gemeentelijk cannabisbeleid. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., S. Biesma, J. Snippe, E. de Bie (1996)
Quick scan ontwikkeling in aantal coffeeshops in Nederland. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., S. Biesma, A.J.H. Smal lenbroek (1997)
Cannabis in Nederland. Inventarisatie van de verkooppunten. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam / SGBO, Den Haag.
- Bieleman, B., J. Blömer, A. Zaagsma (1998)
Softdrugs: beleid en illegaliteit. Ontwikkelingen in gemeentelijk softdrugsbeleid en soorten en aantallen verkooppunten. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B. (1998)
Coffeeshops in Nederland. In: Tijdschrift voor de Politie, nr. 3, p. 19-23.
- Bieleman, B., J. Snippe (1999)
Gedogen gewogen. Evaluatie van het Amsterdamse coffeeshopbeleid. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., P. Goeree (2000)
Coffeeshops geteld. Aantallen verkooppunten van cannabis in Nederland. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., P. Goeree (2001)
Coffeeshops in Nederland. Aantallen en gemeentelijk beleid in 2000. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., P. Goeree (2002)
Aantal coffeeshops en gemeentelijk beleid in 2001. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.

- Bieleman, B., P. Goeree, H. Naayer (2003)
Coffeeshops in Nederland 2002. Aantallen, gemeentelijk beleid en handhaving AHOJ-G criteria. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., P. Goeree, H. Naayer (2005)
Coffeeshops in Nederland 2004. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2004. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., H. Naayer (2006)
Coffeeshops in Nederland 2005. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2005. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., H. Naayer, A. Nienhuis (2006)
Coffeeshops naar de periferie. Evaluatie verplaatsing twee coffeeshops in Venlo. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., J. Snippe (2006)
Coffeeshops en criminaliteit. In: Justitiële Verkenningen, jrg. 32. nr. 1, p. 46-60.
- Bieleman, B., A. Beelen, R. Nijkamp, E. de Bie (2008)
Coffeeshops in Nederland 2007. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2007. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., R. Nijkamp, E. de Bie, M. Oude Wansink (2008)
Nulmeting overlast en bezoek coffeeshops Maastricht. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam. OWP Research, Maastricht.
- Bieleman, B., R. Nijkamp (2009)
Coffeshopbezoekers in Venlo. Tellingen en enquête coffeshopbezoekers Venlo. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., R. Nijkamp (2010)
Coffeshopbezoekers Terneuzen. Najaar 2009. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., R. Nijkamp (2010)
Coffeeshops in Nederland 2009. Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999-2009. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
- Bieleman, B., R. Nijkamp, M. Sijstra (2011)
Monitor coffeshopbeleid Rotterdam 0-, 1- en 2-meting. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

- Bieleman, B., R. Nijkamp, K. de Haan (2011)
Lokaal balanceren. Onderzoek coffeeshopbeleid gemeente Groningen. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
- Bovenkerk, F., W. Hogewind (2003)
Hennepteelt in Nederland. Het probleem van de criminaliteit en haar bestrijding. Uitgeverij Kerckebosch, Zeist.
- Breunese, H.M.B., J.G. Brouwer, A.E. Schilder (1996)
Wapenen tegen drugsoverlast. Tjeenk Willink, Deventer.
- Brouwer, J.G., A.E. Schilder (2010)
Juridische haalbaarheid. In: Maalsté N.J.M., G.J.M. van den Brink, G.J. Brouwer, A.E. Schilder (2010). Juridische en praktische Haalbaarheid van 'Limburg trekt zijn grens'. Universiteit van Tilburg, Tilburg.
- Dorsselaer, S. van, E. Zeijl, S. van den Eeckhout, T. ter Bogt, W. Vollebergh (2007).
HBSC 2005: gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland. Trimbos-instituut, Utrecht.
- Fijnaut, C, B. De Ruijver (2008)
Voor een gezamenlijke beheersing van de drugsgerelateerde criminaliteit in de Euregio Maas-Rijn. Euregio Maas-Rijn, Tilburg/Gent.
- Gemeente Nijmegen en INTRAVAL (2008)
Het coffeeshopbezoek in Nijmegen; een inventariserend onderzoek naar de omvang en kenmerken van het bezoek aan de Nijmeegse coffeeshops. Gemeente Nijmegen, Nijmegen / St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
- INTRAVAL (1996)
Drugsoverlast: conceptualisering en inventarisatie. Notitie in het kader van een onderzoek naar drugsoverlast in Nederland in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken, Directie Politie. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
- INTRAVAL (2009)
Coffeeshopbezoeken in Tilburg. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.
- Justitiële Verkenningen (1993)
Grenzen van het softdrugsbeleid. Justitiële Verkenningen, jaargang 19, nr. 6.
- Korf, D., M. van der Woude, A. Benschop, T. Nabben (2001)
Coffeeshops, jeugd en toerisme. UvA, Amsterdam.

- Korf, D.J., M. Wouters, T. Nabben, P. van Ginkel (2005)
Cannabis zonder coffeeshop; niet gedoogde cannabisverkoop in tien Nederlandse gemeenten. Rozenberg Publishers, Amsterdam.
- Laar, M.W. van, A.A.N. Cruts, M.M.J. van Ooyen-Houben, R.F. Meijer, T. Brunt, E.A. Croes, A.P.M. Ketelaars (red.) (2011)
Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2010. Trimbos-instituut, Utrecht.
- Laar, M.W. van, M.M.J. van Ooyen-Houben (red.) (2009)
Evaluatie van het Nederlandse drugsbeleid. Trimbos-instituut, Utrecht / WODC, Den Haag.
- Limburgse burgemeesters coffeeshopgemeenten (2009)
Limburg trekt zijn grens. Gemeente Maastricht, Maastricht.
Ministerie van Justitie (2000)
Het pad naar de achterdeur. Ministerie van Justitie, Den Haag.
- Ministerie van VWS, Ministerie van Justitie, Ministerie van Binnenlandse Zaken (1995)
Het Nederlandse drugsbeleid. Continuïteit en verandering. Ministerie van VWS / Ministerie van Justitie / Ministerie van Binnenlandse Zaken, Rijswijk.
- Ministerie van VWS, Ministerie van Justitie, Ministerie van BZK (2004)
Interdepartementale beleidsbrief cannabis. Ministerie van VWS / Ministerie van Justitie / Ministerie van Binnenlandse Zaken, Den Haag.
- Ministerie van VWS (2004)
Actieplan ontmoediging cannabis. Ministerie van VWS, Den Haag.
- Monshouwer, K., J. Verdurmen, S. van Dorsselaer, E. Smit, A. Gorter, W. Vollebergh (2008)
Jeugd en riskant gedrag. Kerngegevens uit het peilstationonderzoek 2007. Trimbos Instituut, Utrecht.
- Niesink, R., S. Rigter (2011)
THC-concentraties in wiet, nederwiet en hasj in Nederlandse coffeeshops (2010-2010). Trimbos-instituut, Utrecht.
- Ooyen-Houben van M., B. Bieleman, S. Biesma, J. Snippe, W. van der Wagen, A. Beelen (2009)
Drugsgelerateerde overlast. In: Laar, M. van, M. van Ooyen-Houben (2009) Evaluatie van het Nederlandse drugsbeleid (pp. 293-314). Trimbos-instituut, Utrecht / WODC, Den Haag.

- Ooyen-Houben, M.M.J. van (2006)
 Hoe werkt het Nederlandse drugsbeleid: een evaluatieve verkenning van een decennium drugsbeleid. In: Justitiële Verkenningen, jaargang 32, nr. 1, p.24-45.
- Pardoel, C.A.M., J. van Haaf, S. Bogaerts, A.M. van Kalmthout (2004)
 Coffeeshops in Nederland anno 2003. Aantallen, lokaal beleid, handhaving en naleving. IVA/Universiteit van Tilburg, Tilburg.
- Rooij, T. van, T. Schoenmakers, Mheen, D. van de (2011)
 Nationaal Prevalentie Onderzoek (NPO) Middelengebruik 2009: De kerncijfers. IVO, Rotterdam.
- Siesling, M., B. Smeets, A.C.M. Spapens (2011)
 Geldbomen op zolder. IVA/Universiteit van Tilburg, Tilburg.
- Snippe, J., F. Oldersma, B. Bieleman (2002)
 Monitor drugsoverlast Nederland 1996-2002. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Snippe, J., B. Bieleman, H. Naayer, C. Ogier (2004)
 Preventieve doorlichting cannabissector c.a. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Snippe, J., R. Nijkamp, J. Bloemendal, B. Bieleman (2010)
 Hektor 2006-2009. Evaluatie aanpak drugsoverlast in Venlo. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Snippe, J., K. de Haan, B. Bieleman (2011)
 Wietbeleid gewogen. Evaluatie coffeeshopbeleid Haarlemmermeer. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Snippe, J., R. Nijkamp, B. Bieleman (2012)
 Hektor 2010-2011. Evaluatie aanpak drugsoverlast in Venlo. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.
- Spapens, T., H. van de Bunt, L. Rastovac (2007)
 De wereld achter de wietteelt. WODC / Erasmus Universiteit Rotterdam / Universiteit van Tilburg, Den Haag.
- Staatscourant (1994)
 Richtlijn opsporingsbeleid inzake coffeeshops. Staatscourant, 12 oktober 1994, 203.
- Staatscourant (1996)
 Richtlijn Openbaar Ministerie. Staatscourant, 27 september 1996, 187.
- Staatscourant (2000)
 Aanwijzing opiumwet. Staatscourant, 27 december 2000, 250.

- Steun- en Informatiepunt Drugs & Veiligheid (1997)
Lokaal coffeeshopbeleid. Handreiking voor vorm en inhoud van beleid. VNG Uitgeverij, Den Haag.
- Steun- en Informatiepunt Drugs & Veiligheid (1998)
Handhaving lokaal drugsbeleid, Praktische tips, jurisprudentie en regelgeving. VNG Uitgeverij, Den Haag.
- Steun- en Informatiepunt Drugs & Veiligheid (1999)
De Wet 'Damocles'. Bestuursdwangbevoegdheid in artikel 13b Opiumwet. VNG Uitgeverij, Den Haag.
- Tijhuis, A. (2006)
Transnational Crime and the Interface Between Legal and Illegal Actors; the Case of the Illicit Art and Antiquities Trade. Wolf Legal Publishers, Nijmegen.
- Tweede Kamer (2004)
Drugsbeleid. Vergaderjaar 2003-2004, 24 077, nr. 137.
- Tweede Kamer (2009)
Drugsbeleid. Vergaderjaar 2009-2010, 24 077, nr. 239.
- Tweede Kamer (2010)
Drugsbeleid. Vergaderjaar 2009-2010, 24 077, nr. 253.
- Tweede Kamer (2010)
Drugsbeleid. Vergaderjaar 2010-2011, 24 077, nr. 259.
- Tweede Kamer (2011)
Drugsbeleid. Vergaderjaar 2011-2012, 24 077, nr. 265.
- Tweede Kamer (2011)
Drugsbeleid. Vergaderjaar 2011-2012, 24 077, nr. 267.
- VNG (1994)
Drugsbeleid met name ten aanzien van coffeeshops. Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Den Haag.
- Wouters, M., D.J. Korf, B. Kroeske (2007)
Harde aanpak, hete zomer. Een onderzoek naar de ontmanteling van hennepkwekerijen in Nederland. WODC, Universiteit van Amsterdam, Bonger Instituut voor Criminologie, Amsterdam.

Tevens zijn gemeentelijke beleidsnota's over het lokale coffeeshopbeleid geraadpleegd.

BIJLAGE OVERZICHT GEMEENTEN

Peildatum: december 2011. In onderstaande tabel zijn alle per 1 januari 2011 bestaande gemeenten opgenomen.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009 ¹	2011
Aa en Hunze	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Aalburg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Aalsmeer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Aalten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Achtkarspelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Alblasserdam	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Albrandswaard	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Alkmaar	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Almelo	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Almere	1	1	1	1	1	1	2	3	3	3	5
Alphen a/d Rijn	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Alphen-Chaam	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Ameland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Amersfoort	9	9	9	9	9	9	7	6	6	6	4
Amstelveen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Amsterdam	288	283	280	270	258	249	246	238	229	225	222
Anna Paulowna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Apeldoorn	6	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4
Appingedam	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Arnhem	16	14	14	14	13	12	13	12	11	11	11
Assen	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	1
Asten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Baarle-Nassau	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Baarn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Barendrecht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Barneveld	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bedum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Beek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Beemster	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Beesel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bellingwedde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bemmel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bergambacht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bergen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bergen (NH)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bergen op Zoom	6	4	4	4	4	4	4	4	4	0	0
Bergeijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Berkelland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bernheze	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bernisse	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Best	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Beuningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0

¹ Voor de meting van 2009 zijn uitsluitend gemeenten benaderd die bij de meting van 2007 hebben aangegeven een maximumbeleid of geen coffeeshop-beleid te hanteren.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009 ¹	2011
Beverwijk	4	4	4	4	4	4	4	3	3	4	4
Binnenmaas	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bladel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Blaricum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bloemendaal ²	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Boarnsterhim	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bodegraven-Reeuwijk ³	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Boekel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Borger-Odoorn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Borne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Borsele	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Boskoop	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Boxmeer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Boxtel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bronckhorst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Breda	15	14	13	12	10	10	9	9	8	8	8
Brielle	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Brummen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Brunssum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bunnik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bunschoten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Buren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Bussum	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Capelle a/d IJssel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Castricum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Coevorden	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Cranendonck	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Cromstrijen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Culemborg	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Cuijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Dalfsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Dantumadiel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
De Bilt	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
De Marne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
De Ronde Venen ⁴	0	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1
De Wolden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Delft	6	6	6	6	6	5	5	5	5	5	5
Delfzijl	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Den Haag	70	62	55	46	41	40	40	40	40	40	40
Den Helder	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3
Deurne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Deventer	6	6	6	5	5	5	5	5	5	5	5
Diemen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Dinkelland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Dirksland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Doesburg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Doetinchem	2	1	2	1	2	2	2	2	3	3	1
Dongen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Dongeradeel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Dordrecht	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	6

² De gemeente Bennebroek is samengevoegd met de gemeente Bloemendaal.

³ Deze gemeente is een samenvoeging van de gemeenten Bodegraven en Reeuwijk.

⁴ De gemeente Abcoude is samengevoegd met de gemeente De Ronde Venen.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009 ¹	2011
Drechterland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Drimmelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Dronten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Druten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Duiven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Echt-Susteren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Edam-Volendam	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Ede	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3
Eemnes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Eemmond	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Eersel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Eindhoven	16	16	16	15	15	15	15	15	15	15	15
Elburg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Emmen	4	4	4	4	3	3	2	2	2	2	2
Enkhuizen	1	1	1	1	1	0 ⁵	1	1	1	1	1
Enschede	17	16	14	13	12	12	11	11	10	10	10
Epe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Ermelo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Etten-Leur	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Eijsden-Margraten ⁶	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Ferwerderadiel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Franekeradeel	0	0	0	1	0	0	0	0	0	-	0
Gaasterlân-Sleat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Geertruidenberg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Geldermalsen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Geldrop-Mierlo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Gemert-Bakel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Gennep	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Giessenlanden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Gilze en Rijen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Goedereede	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Goes	4	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Goirle	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Gorinchem	3	3	3	3	2	3 ⁷	3	3	3	3	3
Gouda	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Graafstroom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Graft-De Rijp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Grave	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Groesbeek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Groningen	14	13	13	13	14	14	14	14	14	14	14
Grootegast	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Gulpen-Wittem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Haaksbergen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Haaren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Haarlem	15	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
Haarlemmerliede en Spaarnwoude	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0

⁵ Het betreft hier geen daling van het aantal coffeeshops, maar een correctie door de gemeente van het aantal in voorgaande jaren.

⁶ Deze gemeente is een samenvoeging van de gemeenten Eijsden en Margraten.

⁷ Het betreft hier geen stijging van het aantal coffeeshops, maar een correctie door de gemeente van het aantal in 2003.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009 ¹	2011
Haarlemmermeer	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Halderberge	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Hardenberg	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Harderwijk	1	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1
Hardinxveld-Giessendam	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Haren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Harenkarspel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Harlingen	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2
Hattem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Heemskerk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Heemstede	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Heerde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Heerenveen	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4	3
Heerhugowaard	1	1	1	1	0	1 ⁸	1	1	1	1	1
Heerlen	5	5	5	5	3	3	3	3	3	3	3
Heeze-Leende	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Heilo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Hellendoorn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Hellevoetsluis	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Helmond	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hendrik-Ido-Ambacht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Hengelo	4	4	4	4	4	4	3	4	3	3	3
's-Hertogenbosch	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Het Bildt	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Heumen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Heusden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Hillegom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Hilvarenbeek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Hilversum	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Hof van Twente	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Hoogeveen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Hoogezand-Sappemeer	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Hoorn	3	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2
Horst aan de Maas ⁹	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Houten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Huizen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Hulst	2	0 ¹⁰	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Kaag en Braassem ¹¹	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Kampen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Kapelle	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Katwijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0

⁸ Het betreft hier geen stijging van het aantal coffeeshops, maar een correctie door de gemeente van het aantal in 2003.

⁹ Deze gemeente is een samenvoeging van de gemeenten Horst aan de Maas, Sevenum en een gedeelte van Meerlo-Wanssum.

¹⁰ Het betreft hier geen daling van het aantal coffeeshops, maar een correctie door de gemeente van het aantal in 1999.

¹¹ Deze gemeente is een samenvoeging van de gemeenten Alkemade en Jacobsvoude.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009 ¹	2011
Kerkrade	1	1	3	3	3	3	2	2	2	2	2
Koggenland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Kollumerland c.a.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Korendijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Krimpen a/d IJssel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Laarbeek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Landerd	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Landgraaf	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Landsmeer	1	1	1	1	1	0	0	0	0	-	0
Langedijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Lansingerland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Laren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Leek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Leerdam	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1
Leeuwarden	15	14	14	13	13	12	12	12	13	13	13
Leeuwardera- deel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Leiden	12	10	11	12	12	12	12	12	12	12	11
Leiderdorp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Leidschendam- Voorburg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Lelystad	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Lemsterland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Leudal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Leusden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Liesveld	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Lingewaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Lisse	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Littenseradiel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Lochem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Loon op Zand	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Lopik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Loppersum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Losser	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Maasdonk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Maasdriel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Maasgouw	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Maassluis	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Maastricht	19	19	19	18	17	16	16	15	14	14	14
Marum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Medemblik ¹²	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Meerssen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Menameradiel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Menterwolde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Meppel	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2
Middelburg	4	4	4	4	3	3	2	2	2	0	0
Middelharnis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Midden-Delfland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Midden-Drenthe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Mill en Sint Hubert	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Millingen aan de Rijn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Moerdijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0

¹² Deze gemeente is een samenvoeging van de gemeenten Andijk, Medemblik en Wervershoof.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009 ¹	2011
Montferland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Montfoort	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Mook en Middelaar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Muiden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Naarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Nederlek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Neder Betuwe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Nederweert	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Neerijnen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Niedorp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Nieuw-Lekkerland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Nieuwegein	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1
Nieuwkoop	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Noord-Beveland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Noordenveld	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Noordoost-polder	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Noordwijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Noordwijkerhout	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Nuenen c.a.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Nunspeet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Nuth	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Nijkerk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Nijmegen	16	16	16	16	15	15	15	15	15	14	14
Oestgeest	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Oirschot	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Oosterwijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Oldebroek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Oldenzaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Oldambt ¹³	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2
Olst-Wijhe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Ommen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Onderbanken	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Oosterhout	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Oostflakkee	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Oost-Gelre	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Ooststellingwerf	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Oostzaan	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Opmeer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Opsterland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Oss ¹⁴	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Oud-Beijerland	2	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Oude IJsselstreek	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Ouder-Amstel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Ouderkerk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Oudewater	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Overbetuwe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Papendrecht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Peel en Maas ¹⁵	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0

¹³ Deze gemeente is een samenvoeging van de gemeenten Reiderland, Scheemda en Winschoten.

¹⁴ De gemeente Lith is samengevoegd met de gemeente Oss.

¹⁵ Deze gemeente is een samenvoeging van de gemeenten Helden, Kessel, Maasbree en Meijel.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009 ¹	2011
Pekela	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Purmerend	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Putten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Pijnacker-Nootdorp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Raalte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Reimerswaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Renkum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Renswoude	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Reusel-De Mierden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Rheden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Rhenen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ridderkerk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Roerdalen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Roermond	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Roosendaal	4	4	4	4	4	4	4	4	4	0	0
Rotterdam ¹⁶	65	63	61	62	62	62	62	62	62	44	43
Rozendaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Rucphen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Rijnwaarden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Rijnwouda	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Rijssen-Holtten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Rijswijk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Schagen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Schermer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Scherpenzeel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Schiedam	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Schiermonnik-oog	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Schinnen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Schoonhoven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Schouwen-Duiveland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Schijndel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Simpelveld	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Sint-Anthonis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Sint-Michiëlsgestel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Sint-Oedenrode	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Sittard-Geleen	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Skarsterlân	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Stiedrecht	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	1
Slochteren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Sluis	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Smallingerland	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Soest	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Someren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Son en Breugel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Spijkensisse	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Stadskanaal	3	0 ¹⁷	3	1	1	1	1	1	1	1	1
Staphorst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Stede Broec	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Steenbergen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0

¹⁶ De gemeente Rozenburg is samengevoegd met de gemeente Rotterdam.

¹⁷ Het betreft hier geen daling van het aantal coffeeshops, maar een correctie door de gemeente van het aantal in 1999.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009 ¹	2011
Steenwijkerland	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Stein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Stichtse Vecht ¹⁸	1	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Strijen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Südwest-Fryslân ¹⁹	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Ten Boer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Terneuzen	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Terschelling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Texel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Teylingen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Tholen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Tiel	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Tilburg	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	10
Tubbergen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Twenterand	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Tynaarlo	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Tytsjerksteradiel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Ubbergen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Uden	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Uitgeest	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Uithoorn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Urk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Utrecht	20	18	17	18	18	17	17	17	14	14	14
Utrechtse Heuvelrug	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vaals	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Valkenburg a/d Geul	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Valkenswaard	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Veendam	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Veenendaal	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Veere	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Veghel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Veldhoven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Velsen	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Venlo ²⁰	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Venray ²¹	0	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Vianen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vlaardingen	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Vlagtwedde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Vlieland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Vlissingen	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Vlist	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Voerendaal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Voorschoten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Voorst	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Vught	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0

¹⁸ Deze gemeente is een samenvoeging van de gemeenten Breukelen, Loenen en Maarssen.

¹⁹ Deze gemeente is een samenvoeging van de gemeenten Bolsward, Nijefurd, Sneek, Wûnseradiel en Wymbritseradiel.

²⁰ De gemeente Arcen en Velden is samengevoegd met de gemeente Venlo.

²¹ De gemeente Meerlo-Wanssum is gedeeltelijk samengevoegd met de gemeente Venray.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2009 ¹	2011
Waalre	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Waalwijk	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Waddinxveen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Wageningen	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Wassenaar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Waterland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Weert	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Weesp	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Werkendam	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Westerveld	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Westervoort	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Westland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
West Maas en Waal	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Weststellingwerf	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Westvoorne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Wierden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Wieringen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Wieringermeer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Winsum	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Winterswijk	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Woensdrecht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Woerden	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Wormerland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Woudenberg	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Woudrichem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Wijchem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Wijdemeeren	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Wijk bij Duurstede	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
IJsselstein	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Zaanstad	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Zaltbommel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Zandvoort	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Zederik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Zeevang	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Zeewolde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Zeist	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Zevenaar	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Zoetermeer	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Zoeterwoude	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Zuidhorn	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Zuidplas ²²	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Zundert	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Zutphen	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Zwartewaterland	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0
Zwolle	4	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5
Zwijndrecht	0	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1
Zijpe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0

²² Deze gemeente is een samenvoeging van de gemeenten Moordrecht, Nieuwerkerk aan den IJssel en Zevenhuizen-Moerkapelle.

Sinds 1999 worden de ontwikkelingen rond coffeeshops nauwgezet gevolgd met de monitor over het aantal officieel gedoogde verkooppunten van softdrugs (coffeeshops) en het gemeentelijk coffeeshopbeleid in Nederland. Dit rapport beschrijft de resultaten van de tiende meting van deze monitor, die is uitgevoerd door onderzoeks- en adviesbureau INTRAVAL in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Voor deze meting zijn wederom ambtenaren van alle Nederlandse gemeenten ondervraagd.

Het rapport besteedt aandacht aan de aantallen coffeeshops en de verschillende gemeentelijke beleidsvormen. Verder biedt het rapport inzicht in de handhavingwijze van het beleid, terwijl eveneens is nagegaan hoeveel overtredingen van de vastgestelde beleidscriteria de gemeenten hebben geregistreerd. Bovendien is beschreven hoe vaak overtredingen hebben geleid tot sluitingen van coffeeshops voor (on)bepaalde tijd. De resultaten van deze tiende meting zijn vergeleken met resultaten uit de voorgaande metingen.

Coffeeshops in Nederland 2011

ISBN 97 89088 74 132 6